

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

El màgic poder de la música i la seva educació pel desenvolupament integral de l'infant.

Lina Sampol Bisbal

Grau d'Educació Infantil

Any acadèmic 2017-18

DNI de l'alumne: 43224986M

Treball tutelat per Arnau Reynés Florit
Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació

Autor		Tutor	
Sí	No	Sí	No
X	☐	X	☐

Paraules clau del treball:
música, Educació Musical, ambients d'aprenentatge, ...

Resum

Aquest Treball de Fi de Grau és una investigació que fa referència a la importància de la música dins l'etapa d'Educació Infantil, ja que com demostrarem a continuació aporta una gran quantitat de beneficis pel desenvolupament integralde l'infant. Per tant, cal potenciar aquest art des de les edats més primerenques que és quan comença a formar-se la personalitat dels infants. A més, hem realitzat una anàlisi i una profunda observació de com es treballa l'Educació Musical dins *l'Escola Congrés Indians* de Barcelona que utilitza la metodologia innovadora dels ambients d'aprenentatge.

Paraules clau: música, Educació Musical, desenvolupament integral, ambients d'aprenentatge, Ambient de Música.

Abstract

This Final Project of Degree is an investigation that refers to the importance of music in the Children's Education stage, since as we will demonstrate, it provides a great deal of benefits for the integral development of the child. Therefore, it is necessary to promote this art from the earliest ages that is when the personality of children begins to form. In addition, we have carried out an analysis and a deep observation of how Musical Education works in the *Indian Congress School* of Barcelona, which uses the innovative methodology of learning environments.

Key words: music, Musical Education, integral development, learning environments, Music Environment.

Índex

1. Introducció.....	6
2. Objectius.....	9
3. Metodologia utilitzada per desenvolupar el treball.....	10
4. Marc teòric dels continguts.....	12
• Perquè és important fomentar l'art als infants?.....	12
• Importància de la música i l'Educació Musical en l'Educació Infantil.....	15
➤ Beneficis de la música en els infants.....	18
• Evolució històrica de l'Educació Musical.....	22
• Emocions que experimenten els infants a través de la música.....	27
5. Anàlisi de l'Ambient de Música de l'Escola Congrès Indians.....	31
• Què vol dir treballar per ambients d'aprenentatge?.....	31
• <i>Escola Congrès Indians: Ambient de Música i metodologia que s'utilitza.....</i>	<i>36</i>
• Aportacions i millores per l' <i>Ambient de Mousikê</i> de l' <i>Escola Congrès Indians</i>	40

6. Conclusions.....	43
7. Referències bibliogràfiques.....	45
Annexos.....	49
<i>Annex I: Entrevista al mestre de música de l'Escola Congrés Indians.....</i>	<i>49</i>
<i>Annex II: Fotografies de l'Ambient de Mousikêi d'alguns materials musicals.....</i>	<i>52</i>
<i>Annex III: Exemples d'una sessió a l'Ambient de Música.....</i>	<i>58</i>

1. Introducció

El punt de partida d'aquesta investigació està constituïda per la importància de l'etapa d'Educació Infantil, la seva rellevància ens empeny a reflexionar i descobrir les seves propietats, i la seva essencialitat ens obliga a analitzar els aspectes que es poden treballar per afavorir les capacitats i potencialitats dels infants en aquest cicle.

Aquesta és una etapa fonamental pel desenvolupament integral dels infants i, per tant, se li ha de donar la importància que requereix, així com el respecte que mereix. És el moment en què els infants es van formant com a persones, la seva personalitat va agafant forma, van construint pautes per la socialització i van adquirint destreses per afrontar les noves situacions i viure experiències riques.

A l'Educació Infantil, l'art constitueix un element essencial per aquest desenvolupament, ja que a través d'ell els infants poden expressar les seves emocions, es fomenta la seva creativitat i es deixa volar la imaginació. D'aquesta manera, l'infant es sent completament lliure i capaç d'afrontar el món que l'envolta. Tal com diu Palacios (2006), *“el arte, en este sentido, ocupa un papel de suma importancia, dado que tiene la cualidad de conectar y comprometer los sentimientos, las emociones y los afectos, humanizando en lo más profundo el proceso de desarrollo del niño”*.

A més, aquest és un tema que avui en dia no rep importància en les escoles i es veu com a matèria secundària, però no ens adonam que l'art influeix de manera extraordinària als infants. Joan Fernández (2015) ens exposa aquesta problemàtica amb aquestes paraules: “Hui ningú no discuteix sobre l'important paper de l'art en la vida humana i aquesta situació planteja tasques noves per a la teoria i la pràctica de l'educació artística. La formació del nen s'ha de concebre com un procés total. L'art intervé en els diferents plànols de la vida, la qual cosa té conseqüències no solament per a la sensibilitat estètica, sinó també per a la vida intel·lectual, afectiva, social i moral. Creiem que és necessària una nova manera de «sentir» l'acte educatiu i, en concret, l'acte d'educar a través de l'art com a formació fonamental per al mateix desenvolupament personal dels nens”.

Per aquest motiu, en aquest treball ens centrarem amb l'educació artística però més específicament amb l'art de la música. Concretament, farem referència a l'Educació Musical que ens permet desenvolupar les capacitats intel·lectuals, motrius, interactives i emocionals dels infants de 0 a 6 anys. *“La música ocupa un lugar privilegiado dentro de la esfera de los lenguajes artísticos. La música posee la cualidad de involucrar la mente, el cuerpo y las emociones. En la experiencia musical se activan procesos de intuición y percepción, simbolización, abstracción y afectividad. [...] Es también uno de los lenguajes artísticos con los que el ser humano entra en contacto desde muy temprana edad”* (Palacios, 2006).

Cal remarcar que a l'antiga Grècia alguns autors ja parlaven sobre la importància de l'Educació Musical que havia de rebre el poble. Concretament, Plató pensava que la música era la base de l'educació ciutadana i que només ella tenia el poder d'elevat l'ànima fins a un nivell superior, considerat la perfecció. Per tant, la música estava vinculada en moltes pràctiques de la vida quotidiana com l'adoració als déus, la formació moral dels ciutadans, actes públics, i fins i tot es deia que tenia un valor mèdic, ja que la música tenia la capacitat de purificar les emocions produint així una catarsi (Teoria Catàrtica de la Música).

Actualment, dir que la música conserva aquest poder i que es valora dins el sistema educatiu seria una farsa, ja que avui l'Educació Musical obté un paper secundari i, en algunes ocasions, es menysprea la seva importància. És una llàstima que això sigui així, perquè s'han fet molts estudis sobre la influència de la música en els infants i en els joves estudiants obtenint uns resultats molt positius. Per exemple, a mitjans del segle XX, Kodaly (músic i pedagog hongarès) va demostrar que els infants que havien rebut una Educació Musical tenien més bons resultats en les altres matèries i més facilitat comprensiva per les matemàtiques i els conceptes abstractes.

Aquest mateix compositor va deixar clar que l'Educació Musical és important per poder adquirir altres coneixements indispensables en la vida de l'ésser humà amb aquestes paraules: *“La música es una parte indispensable de la cultura humana universal. Aquellos que no poseen los conocimientos musicales tienen un desarrollo intelectual imperfecto. Sin música no existe hombre completo e integral”*.

Per altra banda, tal com diuen Akoschkyet al. (2013), “*la enseñanza de la música provoca una experiència estètica cuando supone la transmisión de una propuesta sensible, emotiva, mágica y afectiva. [...] Y en este aspecto, la música provoca sensaciones que humanizan tanto a los niños como a los adultos, en tanto que los conecta con sus emociones, dando alas a la imaginación y a la creatividad*”. És a dir, la música no només ajuda al desenvolupament dels infants, sinó que també ens aporta i ens inspira els valors essencials de la vida com són la bondat, el respecte, la sensibilitat i l’empatia, la humilitat, l’honestedat, la generositat i la solidaritat, entre d’altres.

Aquesta investigació sobre l’Educació Musical estarà enfocada a una metodologia determinada com és el treball per ambients. Aquesta manera d’aprendre es defineix com l’escenari on es generen condicions favorables per al desenvolupament i l’aprenentatge dels infants. Amb això, es busca preparar els infants perquè siguin lliures i autònoms, que pensin per ells mateixos, siguin capaços de triar, de decidir i d’actuar a partir de les propostes més o menys estructurades que l’entorn els ofereix.

Dit això, el tema que acompanyarà a la nostra investigació sobre la música, serà la descoberta de l’ambient de música d’un centre concret amb un grup-classe específic: l’escola pública *Congrés Indians* de Barcelona amb infants de cinc i sis anys.

Començarem la nostra recerca fent referència a l’art com aspecte important a considerar en l’etapa de l’Educació Infantil cercant l’opinió dels experts en el tema. Seguidament, profunditzarem la nostra mirada cap a la música fent esment a la seva essencialitat així com en els beneficis que comporta, al recorregut històric que ha viscut l’Educació Musical al llarg del temps i a les emocions que la música provoca als infants. A continuació, centrarem aquest treball dins la nova metodologia dels ambients d’aprenentatge i veurem la manera en què aquests afecten positivament tant a l’Educació Musical com als infants. Finalment, reflexionarem sobre les aportacions fetes anteriorment i comentarem algunes rectificacions que podríem integrar a l’ambient de música per fer una millora d’aquesta eina educativa.

2. Objectius

El motiu que ens ha motivat a realitzar aquesta investigació musical és descobrir les potencialitats que té la música pels infants i l'interès per observar com es dur a terme l'Educació Musical dins un ambient d'aprenentatge, per després poder-ho aplicar i/o adaptar en la nostra futura tasca docent, ja que aquesta tècnica és interpretada com una de les noves metodologies educatives que conté excel·lents resultats.

- Prendre consciència de la importància de l'art i, més específicament, de la música en l'Educació Infantil.
- Destacar els beneficis de la música en els infants.
- Conèixer l'evolució històrica de l'Educació Musical dins l'Educació Infantil.
- Percebre les emocions que poden experimentar els infants a través de la música.
- Descobrir la metodologia dels ambients d'aprenentatge.
- Observar i analitzar les pràctiques musicals dins una realitat escolar concreta.

3. Metodologia utilitzada per desenvolupar el treball

Per a la realització d'aquesta investigació he dut a terme una sèrie de recursos que m'han ajudat a redactar cada un dels apartats del treball. Cal dir que he seguit el mètode d'investigació qualitativa, ja que la informació que he aportat no és de caràcter científic sinó que els resultats es poden veure alterats depenent de cada infant.

La metodologia qualitativa vol dir que la recollida d'informació està basada en l'observació de comportaments naturals, discursos, respostes obertes per una posterior interpretació dels resultats. Aquest mètode té en compte el context en què es dur a terme l'anàlisi: el context cultural, ideològic i sociològic. Tal com diu Sandín (2003) és una *“actividad sistemática orientada a la comprensión en profundidad de fenómenos educativos y sociales, a la transformación de prácticas y escenarios socioeducativos, a la toma de decisiones y también hacia el descubrimiento y desarrollo de un cuerpo organizado de conocimiento”*.

Més aspectes que caracteritzen aquest tipus de metodologia són: *“la utilización de procedimientos deductivos, la captación de información de forma flexible, el uso de un lenguaje conceptual, así como una orientación holística, que englobe y concrete al mismo tiempo”* (Ruiz, 2007). Això fa que sigui una investigació subjectiva i amb implicacions personals segons el context on s'ha desenvolupat.

En resum, el mètode d'investigació qualitativa no descobreix, sinó que construeix el coneixement a partir del comportament entre les persones implicades i tota la seva conducta observable.

Dit això, les pautes que he seguit per al desenvolupament d'aquest Treball de Fi de Grau han estat les següents:

- He realitzat una recerca teòrica d'autors a partir d'articles, documents, llibres de text, llibres electrònics, tesis de mestria i altres treballs de final de grau, amb els quals he redactat el marc teòric de la investigació musical.

- A més, he dut a terme una profunda observació durant les sessions de música a l'ambient de *Mousikêde* l'escola *Congrés Indians* de Barcelona. He estat present per agafar totes les dades necessàries per elaborar l'apartat d'anàlisi de l'ambient de música.
- Per acabar, he preparat una sèrie de preguntes per fer una entrevista al mestre de música de l'escola esmentada per tal de recollir una informació més personal i pròpia sobre el tema que ens ocupa.

Aquesta entrevista ha estat formulada amb preguntes obertes i àmplies amb la intenció d'obtenir un coneixement profund i enriquidor de la realitat que ens interessa per, després, fer una anàlisi de la informació obtinguda. Només d'aquesta manera podrem validar i donar millor credibilitat a la nostra investigació, a partir de diferents perspectives i punt de vista podrem comparar-les i obtenir dades més significatives. En resum, a partir de la metodologia explicada, he pogut anar redactant i elaborant el Treball de Fi de Grau de manera satisfactòria.

4. Marc teòric dels continguts

❖ Per què és important fomentar l'art als infants?

Començarem a endinsar-nos dins la investigació que té com a tema principal la música, però ho farem a partir d'una metodologia que es basa a iniciar l'explicació des dels aspectes més generals als més concrets. Per tant, introduïrem la música a partir d'un terme més genèric: l'art.

Com hem dit anteriorment, avui en dia, l'art no rep la importància que hauria de tenir a les escoles, ja que és vista com una disciplina complementària, prioritzant així la resta de matèries. Això no és perquè l'art s'hagi degradat sinó perquè la societat desprestigia l'art, aconseguint que aquest no sigui considerat objecte de valor ni sigui legitimat socialment. En conseqüència, podem veure que als continguts curriculars tant d'Educació Infantil com de Primària, l'art no hi té gran cabuda.

Aquesta idea està reforçada per Palacios (2006), ja que segons ell, *“son éstos los valores y las ideas predominantes en la sociedad moderna, en medio de los cuales el arte no encuentra su lugar, no halla su sentido, no tiene razón de ser. El ideario colectivo acerca del arte impacta al ámbito educativo, así que, en el marco del desprestigio social de las artes es fácil explicar la fragilidad de su lugar en el currículo escolar”*.

Aquest pensament ha sorgit a causa de la inconsciència que té la societat sobre els efectes i les conseqüències de l'art sobre els éssers humans. Segons Dewey (1980), *“l'art és una forma d'experiències que vivifica la vida i que contribueix al fet que l'organisme s'adoni que està viu, i provoquen sentiments tan elevats que es pugui arribar a identificar aquesta experiència com un esdeveniment únic en la vida. Sens dubte, el que és artístic és de per si una expressió i una experiència valuosa en la vida de qualsevol ser humà”*.

A més d'això, l'art proporciona un paper molt important en l'àmbit del desenvolupament humà, des dels primers anys de vida fins als últims. A nosaltres ens interessa enfocar la nostra mirada en les etapes inicials i, per tant, direm que l'art és imprescindible per l'evolució de l'infant en tots els àmbits (emocional, social, cognitiu i físic). De fet, no podem dir que l'educació a través de l'art és només un entreteniment, sinó que és molt

més que això: és cultura, emoció, matemàtica, joc, temps, bellesa, record, teràpia... i, com diu el professor d'Economia i de Psicologia de la Música, Jordi A. Jauset, “en èpoques antigues l'art va ser la base comuna de tots els ensenyaments i aquells països que conserven aquesta idea aconsegueixen evidents resultats d'un menor fracàs escolar” (Jauset, 2014).

Aquesta cita la podem veure posada en pràctica a les escoles de Finlàndia, les quals reserven un temps i un espai determinat enfocat a l'estimulació artística dels infants, ja que els seus principis es basen en el dret dels petits per aprendre a expressar-se amb les distintes vies que existeixen. Aquest país té una llarga tradició artística i cultural i, per tant, la metodologia utilitzada a dins les aules d'infantil està basada en jugar, crear i compartir, i tot això es fa a través de l'educació artística. D'aquesta manera, es manifesten una sèrie d'habilitats que enriqueixen les possibilitats d'aprenentatge i comunicació.

En canvi, a les nostres escoles hi trobam percepcions totalment diferents a les anteriors, ja que es posa èmfasi a allò que és més tècnic i no tan expressiu. És per aquest motiu que els pares tendeixen a encaminar els seus fills cap a una educació més rigorosa en l'àmbit social, amb la qual, en un futur, puguin obtenir un major prestigi dins el món laboral. Per això, la carrera artística es troba en estat de desprestigi i, per consegüent, en condicions poc agradables.

No ens adonam que la manera més efectiva de canviar la societat i millorar el món en el qual vivim podria ser a través de les arts. Ja ho diu Sen (2004), *“el fortalecimiento del bienestar y de las libertades a que aspiramos por medio del desarrollo no puede sino incluir el enriquecimiento de las vidas humanas a través de la literatura, la música, las bellas artes y otras formas de expresión y práctica culturales... Tener un alto producto nacional bruto per cápita, pero poca música, pocas artes y poca literatura no equivale a un mayor éxito en el desarrollo”*.

A més, amb l'Educació Artística es fomenta la creativitat de les persones i aquesta és essencial per resoldre les situacions que se'ns presenten a la vida. Aquesta creativitat es desenvolupa en els infants quan són petits però pareix que a mesura que van creixent es va perdent aquesta habilitat. Hem de tenir en compte que *“la educación artística es el arma más poderosa para liberar la imaginación y formar ciudadanos sensibles, libres,*

solidarios y comprometidos. Las diferentes artes construyen representaciones del mundo, que pueden inspirar a los seres humanos para comprender mejor el presente y crear alternativas de futuro” (Efland, 2004).

La creativitat és la clau per crear noves possibilitats, nous camins, noves diferències, altres maneres de fer i de pensar, per innovar i canviar allò que ja coneixem. Per tant, necessitam persones capacitades per dur a terme aquesta tasca i així poder millorar la societat i el món en el qual vivim. Però això només ho podem aconseguir per mitjà de l’Educació Artística i és necessari incentivar-la des de les edats més primerenques.

Sabem que *“dentro de la educación integral del individuo le corresponde a la educación preescolar ser el primer eslabón. Las posibilidades de desarrollo de los niños en esta etapa de la vida son extraordinarias y constituyen la base fundamental sobre la que se sentará la personalidad futura. Los cinco primeros años de vida son un periodo de importancia primordial y la mayor parte de las adquisiciones del individuo se establecen en esta edad”* (paraules de Martínez Medina citades per Eduardo, 2006). Per això mateix, és important iniciar el desenvolupament de la creativitat com més aviat millor, perquè puguin viure moltes experiències i experimentar amb elles.

“Tots naixem artistes i ens convertim en ciutadans insensibles d’una societat burgesa, perquè, o se’ns deforma físicament durant el procés de l’educació o bé, se’ns deforma psíquicament perquè ens veiem obligats a acceptar un concepte social de normalitat que exclou la lliure expressió dels impulsos estètics” (Read, 1977). Precisament això és el que volem evitar, i l’escola és un bon espai per fer que tothom pugui mantenir la seva vena artística i creativa.

Segons ens diu l’OEI, Organització d’Estats Iberoamericans (2014), durant molts d’anys s’ha pensat que era el desenvolupament sensoriomotor, cognitiu, comunicatiu i afectiu, juntament amb l’alimentació equilibrada i la salut, els factors fonamentals que havien d’orientar l’educació dels nins petits. Sens dubte és cert, però això no respon a una visió completa de l’evolució dels infants. En els darrers temps, la investigació neurocientífica, evolutiva i pedagògica ha destacat que la creativitat i l’educació artística, a través de la música, la pintura, el teatre, el cant o el ball, han de formar part dels eixos fonamentals d’un bon projecte educatiu.

En síntesi, podem remarcar de manera contundent la importància de l'art dins la vida de l'infant per obtenir un desenvolupament complet i la necessitat que l'educació artística es fomenti a les escoles per crear persones sensibles i creatives: *“El desarrollo de la creatividad, del sentido de la estética, desde la perspectiva de la experiencia significativa, y las posibilidades de expresión a través del arte, son igualmente relevantes. Es un reto encontrar el equilibrio. Es preciso entender que el arte por el arte debe tener un papel en la vida de los niños y niñas, pero también resulta innegable que son muchas las áreas que se impactan positivamente al acercarse al quehacer artístico”* (OEI, 2014).

Per l'infant, l'art és una manera d'expressió, de plaer i d'aprenentatge. “Els xiquets dibuixen i pinten pel mateix motiu que juguen i parlen. És un llenguatge amb el qual s'expressen. Art i nens és una cosa inseparable. [...]. Quan el nen dibuixa o pinta, no pensem que és una activitat supèrflua, sinó que més aviat pensem que és un impuls vital clau per al creixement personal. Els xiquets s'expressen i «fan» art per conèixer, explorar i experimentar. Amb l'art el nen comunica les seues necessitats, desitjos, sentiments, experiències. L'art és per als nens un camí de descobriment on aprenen sobre els diferents materials i com emprar-los, com percebre el món, com desenvolupar les capacitats d'observació, com utilitzar els elements del llenguatge visual i plàstic com el punt, la línia, les formes, el color, el volum, l'espai... Però l'art és també per al nen un joc. Totes les manifestacions artístiques dels nens s'alimenten d'una idea bàsica que es manifesta de manera oberta i espontània, és a dir, jugant. L'art és joc, deia Klee. I aquest joc sorgirà de la mà, o de l'inconscient, o de la intuïció, o de l'esperit. No podem oblidar que la cultura sorgeix del joc. L'art, identificat com a joc, és concebut com el millor educador del nen i com el factor del seu alliberament” (Fernández, 2015).

❖ **Importància de la música i l'Educació Musical en l'Educació Infantil**

Després d'haver observat i comprovat la importància de l'art i de l'Educació Artística en els infants, centrarem la nostra mirada a analitzar la importància de la música en l'Educació Infantil, ja que aquesta esdevé una part essencial que aporta aspectes molt positius en la vida de les persones i, per tant, cal fomentar-la des de les edats més primerenques.

En aquest apartat partirem de la idea en què la música és un llenguatge universal de totes les llengües, cultures i països. Els infants van adquirint aquestes habilitats comunicatives durant el primer cicle d'Educació Infantil, per tant, veient la música com un tipus de llenguatge també s'ha de començar a desenvolupar en aquesta etapa. En aquesta edat, els infants utilitzen el llenguatge per comunicar les seves necessitats, expressar les seves emocions i per fer referència als seus interessos, entre altres aspectes. Tal com diu Arguedas (2004), *“la expresión musical atiende a un propósito como es el de comunicar y transmitir emociones y estados de ánimo por medio de los sonidos”*.

Tot i això, aquests estats d'ànims i emocions es poden expressar per diferents mitjans de comunicació, com poden ser “la veu i el cant, el cos i els gestos, els instruments musicals, el moviment i la dansa” (Ruiz, 2011). Però també, perquè l'expressió musical sigui compresa per l'altra persona, és necessari ensenyar a “escoltar a través del desenvolupament sistemàtic de l'oïda musical, l'afinació auditiva, la memòria musical i la intel·ligència musical” (Gardner, 1995).

Aquest argument sobre l'escolta activa es veu recolzat pels autors Hernández, Hernández i De Moya (2011) que diuen: *“la audición se alza como uno de los pilares fundamentales en el desarrollo musical infantil, ya que el trabajo auditivo contribuye a mejorar la concentración, la atención y la discriminación tímbrica, así como el sentido rítmico, estético y musical”*.

La idea principal de tots aquests recursos i mètodes, és aprendre música fent música a través de la participació activa, el joc, el llenguatge, el cant, l'audició, la dansa, el moviment, l'execució instrumental i la improvisació (Ruiz, 2011). A més, tal com diu Hernández, Hernández i De Moya (2011), *“estas audiciones contribuyen al interés y disfrute del niño/a hacia la música desde edades tempranas, a la vez que se desarrolla el aprendizaje de los contenidos musicales y su amor por ésta”*.

Per tot això, seguint els tres darrers autors esmentats, podem afirmar que *“la música favorece el intercambio comunicativo entre los niños/as, así como el desarrollo de unas funciones psicológicas básicas como la atención, la memoria y la percepción visual y auditiva”*.

Totes aquestes capacitats s'han de desenvolupar en els àmbits que conformen l'entorn habitual de l'infant, ja que com diu Pascual (2006), *“todos los niños tienen la posibilidad de desarrollarse musicalmente; son el medio familiar y la sociedad en general quienes deben favorecer estos aspectos que van a contribuir a la formación y desarrollo de su personalidad”*.

Anteriorment, ja hem parlat sobre la importància de l'art per la formació de la personalitat de cada infant. Encara que l'art en general ajudi en aquest aspecte, la música té un paper molt important en aquest desenvolupament, ja que amb ella l'infant es pot conèixer millor a si mateix, pot anar descobrint els seus gustos, interessos, les seves capacitats i possibilitats.

És en aquest moment en què entra la figura de la societat i la família per afavorir aquest desenvolupament en l'infant, ja que si aquest grup de persones potencien la música dins el seu àmbit més proper, aquest mostrarà més bones habilitats musicals i sensorials en el seu procés. A més, en un futur, tindrà més curiositat i ganes per aprofundir la seva formació musical i sonora.

Per tant, per una banda trobam l'àmbit social en el qual és molt important estimular l'infant a través de la música, ja que, en cas contrari, *“la ausencia de la música sería un grave peligro no solo para el desarrollo personal del niño, sino también para el desarrollo social, pues tiene un papel integrador importantísimo”* (Maideu, 1983).

I, per altra banda, tenim l'àmbit familiar en el qual Aguirre i Mena (1992) ens destaquen aquest entorn com a gran influència dins el desenvolupament musical i també per l'educació. La família serà determinant, ja que el nin està formant les seves capacitats i el primer ambient que li servirà de model és el familiar. Si tenim en compte l'etapa evolutiva en la qual es troba l'infant des del seu període sensori-motor, estarà assimilant i acomodant la informació sensorial, que és on la seva família constitueix el seu fil conductor fonamental.

Aquesta idea també és afirmada per Hemsy de Gainza (1964), ja que segons ell *“el oído, el ritmo, el interés musical que manifiesta un niño de tres años es, en la mayoría de los casos, reflejo de la musicalidad natural y activa de su madre o de las personas que lo*

rodean y no un producto de la herencia o de las meras aspiraciones que puedan alimentarse respecto de las condiciones musicales de la criatura”.

A més, aquest mateix autor, ens explica que tant el llenguatge oral com el musical segueixen un procés paral·lel, i *“el proceso de musicalización y el proceso de adquisición de la lengua materna son semejantes, puesto que la adquisición del lenguaje musical por parte del niño, requiere de la convivencia y repetición de las experiencias musicales dentro de un marco afectivo positivo. [...] Simplificando mucho ambos procesos, podríamos decir que ambos parten del grito y del balbuceo y que se basan en la escucha e imitación de los modelos propuestos hasta llegar, progresivamente, a la comprensión y utilización consciente de palabras o melodías y al aprendizaje de los códigos gráficos (lecto-escritura) y el estudio de las estructuras del lenguaje (gramática/teoría de la música)”.*

Dit això, no podem deixar de parlar sobre l'Educació Musical que es dur a terme a les escoles. Durant molt de temps, el desconeixement sobre els mecanismes que intervenen en l'ensenyança de la música va provocar que aquesta formació quedés reduïda només al treball d'aquestes habilitats musicals, sense veure que en realitat aquest art pot ser i, de fet, ha de ser realment una educació integral de la persona, potenciant l'Educació Musical des d'una perspectiva més psicològica.

➤ **Beneficis de la música en els infants**

Dins aquest apartat, ens dedicarem a fer referència als grans beneficis de la música i l'Educació Musical dins les edats més primerenques dels infants. Anteriorment, ja hem comentat algunes idees sobre això, però a continuació enfocarem la nostra visió amb els avantatges específics que la música comporta als infants.

Començarem esmentant a Williems (2011) que defensa que la música afavoreix l'impuls de la vida interior i apel·la a les principals facultats humanes: la voluntat, la sensibilitat, l'amor, la intel·ligència i la imaginació creadora, per això la considera un factor cultural indispensable. Enriqueix al ser humà mitjançant el so, el ritme i les virtuts pròpies de la melodia i l'harmonia.

Aquest mateix autor fa referència al desenvolupament del cervell dels infants en les seves edats primerenques. Amb això, ens diu que podem utilitzar la música per estimular els dos hemisferis del cervell que fins als tres anys no es defineix la seva lateralitat, ja que amb l'activitat musical s'utilitza tot el cervell a través de tres formes de conducta: l'audició, l'execució o la interpretació i la composició. A més, Lacárcel (2003), conclou aquesta idea dient: *“la música permite un equilibrio dinámico entre las capacidades del hemisferio izquierdo y derecho. Da lugar a un aprendizaje mucho más equilibrado y adaptado tanto al medio como a las propias capacidades individuales”*.

El darrer autor esmentat, també ens comenta que *“si la educación se planifica i transcurre sin música, sin la educación musical adecuada, estos cerebros serán deficitarios en funcionalidad, hay una falta de neuronas que aprendan y se atrofiarán o congelarán para aprender música”* (Lacárcel, 2003).

Per acabar amb aquests aspectes cerebrals, farem referència a Jimeno (2000) que ens menciona la capacitat integradora i organitzadora de la música damunt l'activitat cerebral, cosa que fa que les destreses humanes siguin més fàcils i òptimes d'adquirir. Finalment, ens explica que enriqueix l'estimulació sensorial en l'àmbit auditiu, tàctil, visual, etc.

Si ens aturam a pensar, la música pot ser un mitjà de comunicació entre el bebè i la mare fins i tot abans del naixement, ja que l'oïda és el primer sentit que desenvolupa el fetus i, per tant, escolta tant la veu de la seva mare com els sons de l'ambient que l'envolten. Willems (1981) ens mostra una conversació en la qual es pregunta a Kodaly *“¿Cuándo conviene comenzar el estudio de la música? Respuesta: nueve meses antes del nacimiento. Desde entonces cambié de parecer y hoy respondería: nueve meses antes del nacimiento de la madre”*.

S'han fet nombrosos estudis sobre l'afecte de la música en el període prenatal. Alguns dels següents autors ens aporten curiositats i informacions importants sobre aquest tema:

- “La música pot calmar o estimular el moviment i el ritme cardíac del bebè a l'úter” (Campbell, 2000).

- “L’estímul musical afavoreix el desenvolupament de l’expressió verbal”, com bé diu Donald Shetler (citat per Campbell, 2000).
- “Els bebès que han escoltat música durant l’embaràs mengen i dormen millor, neixen més relaxats i ploren menys, aprenen més de pressa, tenen més capacitat de concentració, tenen major nivell de curiositat i es veu afavorit el desenvolupament del llenguatge” (Muñiz, 2012).
- “La música estableix un vincle afectiu entre la mare i el fetus, que és un mitjà de comunicació més entre ells i és capaç de modificar l’estructura cerebral en el desenvolupament del fetus” (Campbell, 2000).

Per altra banda i com a darrer punt a comentar en aquesta secció, voldria destacar la importància de la música en els diferents àmbits del desenvolupament integral de l’infant en edats primerenques, com són el desenvolupament físic, emocional, social i intel·lectual. Tal com diu Willems (1981), *“una educación musical, completa, rítmica, melódica y armónica, con una práctica globalizada, puede armonizar los tres planos del ser humano: el físico, el afectivo y el mental”*.

Començant pel desenvolupament físic, cal dir que els primers anys de vida del nin marquen un període molt important en el seu procés, ja que adquireix les habilitats motores bàsiques que ja s’estableixen per tota la vida. En aquest sentit, la música és un mitjà excepcional pel desenvolupament d’aquestes habilitats com són la postura corporal, l’equilibri, la motricitat gruixada i fina, i la coordinació psicomotriu.

A més, tal com afirma Pascual (2006), *“la música constitueix el coneixement de les possibilitats sonores i de moviment del propi cos, a més de la seva orientació espaciotemporal. Una correcta educació psicomotriu en els primers anys de vida prepara a l’infant per a aprenentatges d’etapes posteriors”*.

Referent al desenvolupament emocional o afectiu, sempre s’ha dit que la música és el llenguatge de les emocions. Quan escoltam música, aquesta ens produeix efectes emocionals que moltes vegades són difícils de mesurar i/o identificar, ja que és un

sentiment molt personal, però podem dir que la música ens proporciona l'equilibri necessari per assolir la felicitat.

Normalment, en el sistema tonal occidental, solem associar el mode major amb l'alegria i el mode menor amb la tristesa. Però, en el cas dels infants no sempre és així, ja que encara no estan del tot condicionats per aquestes experiències. Tot i això, el nin aprèn a utilitzar la música per expressar les seves emocions, perquè és considerat un mitjà d'expressió sense límits. A més, amb la música es poden treballar aspectes com respectar els torns de paraula, el respecte per als demés, l'aprenentatge cooperatiu, el valor de l'esforç i capacitats com el desenvolupament de l'autoestima, la relació amb els altres, la sensibilitat, la creativitat, etc.

Seguidament, la música és essencial pel desenvolupament social gràcies a la seva capacitat integradora i per entrar en contacte amb altres infants. La música és un fenomen cultural relacionat amb la zona geogràfica de cada un, però com que es diu que és un llenguatge universal, és capaç d'ajuntar a persones de diferents parts del món. A més, la música forma part de les celebracions o rituals de les societats i reuneix a la gent amb una finalitat en comú. Aquest aspecte fa que es reforcin els sentiments de pertinença a un grup social i actua com a marca d'identitat de grup.

Acabarem amb el desenvolupament cognitiu dient que la música resulta indispensable per l'adquisició d'habilitats cognitives, ja que està estrictament relacionada amb les capacitats d'escolta i audició, de concentració i precisió, de lectura i escriptura, de memorització i atenció, i de resolució de problemes matemàtics. Tal com va dir el pianista alemany Leibniz, "la música és un exercici inconscient en l'aritmètica" (Muñiz, 2012).

Per tant, com a conclusió d'aquest apartat, cal dir que la música és important per comunicar-se i expressar les emocions, per construir la personalitat dels infants, per aprendre a escoltar, per socialitzar-se, pel desenvolupament psicològic de l'infant i per l'adquisició d'altres habilitats. En definitiva, la música afavoreix el desenvolupament integral tant de l'infant com dels adults.

Finalitzarem esmentant a Maideu (1983) amb aquestes tres fases que defineixen molt bé la funció de la música dins l'àmbit d'Educació Infantil: "*la música estimula facultades como*

la inteligencia, memoria, voluntad... lo que repercute directamente sobre una mejora en la adquisición del lenguaje”, però també, “es la vía más profunda de comunicación y creación de las emociones”. A més, “no podemos imaginar un proceso educativo correcto sin la presencia de la música, que estimula y desarrolla las principales facultades humanas: voluntad, sensibilidad, imaginación... Es sabido que, cuando en los primeros años se recibe una formación rítmica adecuada, el éxito, no solo en lo que se refiere a lo meramente académico, es mayor”.

❖ **Evolució històrica cap a l'Educació Musical**

Sabem que a l'Antiga Grècia ja hi havia diversos filòsofs que creien amb el poder educatiu de la música i li donaven molta importància, com per exemple Plató. Tal com hem assenyalat a la introducció, Plató va viure durant els segles V i IV a.C. però, podem saber si abans d'aquesta data ja es parlava del concepte *música*?

S'ha demostrat que algunes civilitzacions primitives ja utilitzaven la veu i el cos com a mitjà de comunicació. En aquestes poblacions sempre ha existit la música per expressar distints estats d'ànims en les diferents circumstàncies de la vida i, per tant, tenia una funció social.

Fent un parèntesi, hem de dir que la paraula *música* com a tal té el seu origen a l'Antiga Grècia amb el nom de *mousikê*. Dins aquest terme, es poden diferenciar dues paraules diferents com són *art* i *musa*, per tant, el concepte *música* volia dir “l'art de les muses”. La música, la dansa i la poesia es veien com una única expressió cultural però, a poc a poc, es varen anar separant en arts diferents.

Així doncs, va sorgir la música amb la seva funció educativa al segle V a.C. a Grècia. Els pensadors d'aquella època creien en la capacitat de la música per canviar els estats d'ànims i cultivar l'esperit. Concretament, el primer filòsof que va tractar la música de manera pedagògica va ser Pitàgores, el qual va mostrar la relació que hi havia entre la música i les matemàtiques.

El següent autor que es va interessar per la música va ser Plató, el qual deia que la música tenia el poder de modelar l'esperit i havia de ser considerada per educar. A més, va tractar la música com a font de plaer. També, Aristòtil va defensar les idees de Plató dient que els infants necessitaven aprendre música cantant i tocant instruments per desenvolupar la interpretació musical. *“Todas las escuelas de filósofos de la época coincidían en la importancia de la misma e insistían en la necesidad de que la música fuese practicada desde las edades más tempranas y se incluyera en el sistema educativo”* (Martín, 2012).

Per altra banda, trobam els pensaments de les civilitzacions romanes respecte a la música com a art educatiu. Aquestes donaven molta importància a la música per expressar els sentiments religiosos a partir del cant, mitjançant el qual s'alabava a Déu. Per tant, a més de tenir una funció educativa també va arribar a tenir un valor religiós.

Posteriorment, va sorgir la música profana separada de la música religiosa i les dues varen conviure en l'Edat Mitjana. La música religiosa va fomentar la creació de noves escoles on s'ensenyava el cant i l'orgue com a instrument acompanyant. També, es varen crear universitats medievals on hi havia un gran contingut musical i van aparèixer els cors, els festivals i les interpretacions instrumentals per al servei religiós. Sant Tomàs, va dir dues frases molt significatives sobre la música: *“La música ocupa el primer lugar entre las siete artes liberales [...] La música es la más noble de las ciencias”* (Subirà, 1953).

En canvi, “la música profana es va desenvolupar gràcies als joglars i als trobadors, que eren els encarregats d'estendre la música fora de l'església i institucions relacionades amb ella” (Alfonso, 2014). Els joglars eren artistes populars, es passejaven pels pobles cantant i fent acrobàcies mentre contaven històries de batalles escrites pels trobadors a canvi de diners o menjar. Els trobadors eren homes cultes i escrivien aquests poemes en occità sobre temes amorosos perquè els joglars els poguessin interpretar.

Al segle XVI, a l'Edat Moderna, la música es comença a separar de la litúrgia i de la poesia, a més de diferenciar els papers de compositor i intèrpret. Gràcies a Luter i a la reforma protestant que va dur a terme, la música va obtenir més valor fent que l'educació musical a les escoles fos essencial. *“Si tuviera hijos, les haría estudiar no solo idiomas e historia, sino también canto y música como parte del curso completo de matemáticas”*.

Aquestes són les paraules de Luter que Sarget (2000) recull en una de les seves revistes sobre la història de l'educació musical.

Va ser a l'Edat Contemporània, al segle XVIII, que la música va passar a ser un art més popular i va deixar de pertànyer a l'església i a la cort. A causa d'això, varen sorgir autors importants com Rousseau, que va impulsar un mètode basat en el fet que la música és un llenguatge universal i s'ha de fomentar als infants petits mitjançant l'ensenyament de cançons senzilles.

Després de Rousseau, entre els segles XIX i XX, varen aparèixer altres pedagogs amb noves idees sobre l'Educació Musical basades en la seva importància per al desenvolupament integral de l'infant. Entre aquests autors destaquen Froebel, Declory, Maria Montessori i les germanes Agazzi, els quals formaven part de l'Escola Nova.

Aquesta escola tenia uns nous ideals sobre la música, els quals es basaven en una "educació que englobava l'home en la seva totalitat, per tant, una escola activa, participativa i que es dirigís a la població amb la seva totalitat" (Soria González, 2013). A més, aquesta Educació Musical s'havia de dur a terme en un "ambient de joc, alegria i confiança que desenvolupés la creativitat" (Martín, 2012).

A partir d'aquí, sorgeixen nous pedagogs, nous músics i noves pedagogies anomenades "Mètodes actius", els quals molts d'ells es segueixen utilitzant en l'actualitat. Aquests autors són Dalcroze, Martenot, Kodály, Orff i Willems, els quals varen rebutjar la manera tradicional d'ensenyar música i varen aportar noves metodologies didàctiques per dur a terme una bona Educació Musical.

Després d'aquest recorregut històric, podem observar com la música i el seu ensenyament existeix i és considerada una matèria molt important durant totes les èpoques, des de les societats primitives fins a la societat contemporània. Des de sempre la música ha estat innata i natural, a més, com diuen Bernal i Calvet (2000): *"se trata de un lenguaje universal que, a lo largo de la historia, ha servido al hombre para expresarse y comunicarse, por lo que, para el niño pequeño supone una fuente de energía, actividad y movimiento"*.

Abans d'acabar amb aquesta evolució història, caldria fer esment a com està la situació actual respecte a l'Educació Musical a Espanya dins l'etapa infantil. El nostre Sistema Educatiu està reglat per la Llei Orgànica 8/2013 per a la millora de la qualitat educativa (LOMCE) que declara els elements que han d'integrar el currículum.

L'organització que regeix aquesta llei a l'Educació Infantil només posa en esment l'expressió musical en el segon cicle (de 3 a 6 anys). Tot i això, el currículum de cada Comunitat Autònoma insereix els continguts que considera necessaris per a cada cicle d'infantil.

Farem referència, per tant, al currículum d'Educació Infantil del Govern de les Illes Balears que és el que ens interessa a nosaltres com a futurs mestres d'aquesta etapa educativa. En aquest, s'hi troben els tres àmbits que adopta tot el cicle d'infantil com són: l'àrea del coneixement i d'autonomia personal, l'àrea del coneixement de l'entorn i l'àrea del llenguatge, en les quals dins cada una es troben els objectius generals i els continguts de cada un dels cicles d'infantil, de 0 a 3 i de 3 a 6 anys.

Els continguts de l'Annex del Decret de Currículum 71/2008 que fan especial referència a l'Educació Artística – Música es troben a l'Àrea del Llenguatge, Comunicació i Representació d'aquesta mateixa normativa. Els del primer cicle són els següents:

- Actitud de curiositat, iniciativa i interès per l'experimentació i l'expressió artística per comunicar fets, sentiments i emocions, vivències i fantasies a través del dibuix i de produccions plàstiques senzilles realitzades amb distints materials i tècniques, descobrint algunes obres plàstiques i musicals presents en l'entorn i alguns elements que configuren el llenguatge plàstic: forma, color, volum, textura...
- Exploració de les possibilitats sonores de la veu, del propi cos, d'objectes quotidians i d'instruments musicals reproduint renous, sons i ritmes senzills amb el cos, amb instruments senzills i amb objectes, i alternant-los amb silencis. Ús d'aquests sons per a la interpretació i creació musicals i per a la discriminació de so - silenci.
- Gust per la participació en cançons, danses i jocs musicals (cantarelles, jocs de triar...) i iniciació en l'audició activa de cançons i d'obres musicals senzilles.

Per altra banda, aquests són els continguts del segon cicle d'infantil respecte a la música:

- Apropament a referents artístics de tots els temps i interpretació de diferents tipus d'obres artístiques, plàstiques o musicals, presents en l'entorn o d'entorns llunyans, valorant-les de forma cada cop més ajustada.
- Exploració de les possibilitats sonores de la pròpia veu i de la dels companys, del propi cos, d'objectes quotidians i d'instruments musicals. Ús d'aquests sons per a la interpretació i creació musicals.
- Reconeixement de sons de l'entorn natural i social i d'alguns instruments musicals; discriminació dels seus trets distintius, d'alguns contrastos bàsics (llarg/curt, fort/suau, agut/greu) i del so/silenci.
- Audició atenta de fragments o d'obres musicals.
- Participació activa i plaer per la interpretació i per la participació en cançons, danses i jocs musicals (cantarelles, jocs de triar...).
- Apreciació de la bellesa i plaer envers les manifestacions artístiques: audicions musicals, representacions teatrals, obres plàstiques, lectures literàries, exposicions...

Dit això, podem observar que la música i l'art en general té cabuda dins els continguts del nostre currículum d'Educació Infantil, igual com al de primària. Però, podem veure com aquests continguts van minvant a mesura que avança l'educació obligatòria (E.S.O) i postobligatòria (Batxillerat), ja que les assignatures de música passen a ser optatives i perden, així, la seva gran importància dins el món educatiu.

❖ Emocions que experimenten els infants a través de la música

Al llarg de tota aquesta investigació musical hem fet incís a molts aspectes en els quals la música influeix molt positivament com és en el desenvolupament integral de l'infant. També, hem remarcat que la música és un llenguatge universal per comunicar-se, per expressar-se i per relacionar-se.

Per tot això, podem dir que “la música és un llenguatge que connecta directament amb les nostres emocions” (Puigventós i Torregrosa, 2016). Si ho pensam bé, no ens enrecordam de tot allò que hem viscut quan érem petits però, en canvi, si podem recordar les cançons que vàrem aprendre. Això s'explica perquè la música ens emociona i ens provoca sentiments especials, ja siguin trists o alegres, i per tant, aquestes emocions que ens transmet la música ens queden marcades a dins.

No és estrany, doncs, que la música sovint rebi l'etiqueta del *llenguatge de les emocions*, ja que allò que comunica una melodia sempre és alguna emoció. Ja ho deia Aristòtil al seu llibre *La Política*, “la música té el poder de produir efectes sobre el caràcter de l'ànima”, és a dir, “el valor de la música es troba en les emocions que inspira, i el valor dels músics recau en la seva habilitat per sentir aquestes emocions” (Paraules de Dalcroze citades per Comeau, 1995).

A més, un altre afecte interessant que assenyala Susan Hallam (2006) és que “mentre la música desencadena unes emocions particulars, al mateix temps inhibeix aquelles que són incompatibles”. És a dir, la música té una doble capacitat que li permet crear emocions en vers una situació concreta i a la vegada pot eliminar aquelles que no tenen lloc en aquell moment.

En aquest apartat vull fer especial referència a una entrevista del programa “*Redes*” que Eduard Punset fa a Stefan Koelsch, professor de psicologia de la música a la Universitat de Berlín (documental facilitat per Puigventós i Torregrosa, 2016 a la pàgina web *La baula*). La primera frase que surt de la seva boca és: “*Somos criaturas musicales de forma innata desde lo más profundo de nuestra naturaleza*”. Aquestes paraules ja ens indiquen que la música forma part de la vida de les persones i que és una cosa que es duu a dins des de sempre.

Referent al tema de les emocions, un alumne de Stefan Koelsch va realitzar una investigació amb dos homes (un empresari sofisticat i un aborigen) i els dos varen reconèixer d'igual manera quines emocions provocaven unes melodies concretes.

Aquest documental, ens diu que la música és una successió de senyals acústiques que les nostres oïdes reconeixen i envien al nostre cervell, allà esdescodifiquen i se'ls dona un significat. Tot això passa en fraccions de segons. Però per fer això, el cervell ha d'involucrar a les emocions, unes de les encarregades més importants per convertir el so en alguna cosa comprensible. Tot això ho podem veure perfectament reflectit al cinema, on la banda sonora juga un paper importantíssim, ja que guia a l'espectador per quin territori i quines sensacions s'anirà movent la trama.

A més, ens informa que la música té la capacitat d'ajudar-nos a canviar el nostre estatanímic. La música és molt poderosa a l'hora d'activar les estructures emocionals del nostre cervell, això vol dir que la música és capaç d'evocar el nucli de les estructures cerebrals responsables i creadores del nostre univers emocional. Per això, la música també serveix com a teràpia, l'anomenada Musicoteràpia.

Per altra banda, ens indica que la música també serveix per socialitzar i com a cohesió social, és a dir, quan fem música junts, després ens sentim millor que abans, més feliços amb les persones que hem compartit aquest moment. Les melodies ens uneixen, ens fan compartir estats anímics, ens permet crear llaços socials i fomenten la cooperació. Fins i tot, en algunes cultures la música s'utilitza per solucionar conflictes i alliberar tensions.

Al llarg de la història s'ha utilitzat la música per fer rituals, la gent del poble s'ajuntava per ballar, cantar i fer celebracions. Això ha estat així des de les primeres tribus fins als concerts actuals de rock, en els quals la gent s'ajunta, s'ho passa bé, somriu i és feliç escoltant aquella música tots plegats.

Com a darrera idea que ens facilita el vídeo, la música ens fa emfatitzar amb els altres de manera que ens permet sentir les emocions del'altra persona, podem sentir la seva alegria, la seva tristesa, etc. Això ens ajunta i ens fa crear un vincle afectiu més fort amb aquella persona.

Així com el professor Stefan Koelsch comença amb una frase significativa sobre la música, acaba l'entrevista amb una altra: *“No existe casi ninguna parte del cerebro que no se vea afectada por la música”*. Amb aquestes paraules ens demostra, una vegada més, la gran importància de la música sobre l'ésser humà.

Seguint amb la recerca sobre la relació entre la música i les emocions, Martínez (2002) ens informa que hi ha una característica determinant que explica l'evident afinitat entre aquests dos conceptes. Resulta que tant la música com l'emoció comparteixen una mateixa regió del cervell anomenada *còrtex prefrontal*.

A més a més, és curiosa l'actuació que realitzen la majoria de les famílies, per no dir totes, quan el seu fill està passant per un moment d'angoixa. En aquestes situacions, tal com diuen DeNora (2000), Barret (2009) i Young i Gillen (2010), els pares tendeixen a calmar al seu fill mitjançant la música, li canten una cançó o taral·leguen una melodia per tranquil·litzar-lo i regular, així, el seu estat d'ànim. Hargreaves, MacDonald i Miell (2005) també assenyalen que aquest mètode no només afecta els petits, sinó que la música també serveix com recurs per regular les emocions pròpies dels adults.

Aquest efecte té la seva explicació en la relació que hi ha entre el cos i allò que sona, com bé diu Finnegan (2002), *“el so és el més global per les seves ressonàncies físiques. El ritme i el tempo tenen efectes en el cos, i poden canviar el batec del cor, la respiració i l'adrenalina dels participants. La música, com s'ha suggerit, s'experimenta amb tot el cos [...] i el so pot ser hipnòtic i estimulants, portant a les persones de manera inevitable fora d'elles mateixes i cap a un ambient comunicatiu comú”*.

L'acció de les famílies respecte a la utilització de la música per calmar les emocions dels infants està molt relacionada amb el que defensava Froebel. Aquest pedagog va dir que era de vital importància el cant de la mare cap al nadó per la seva educació i, per tant, va declarar la música com a mitjà principal per aconseguir la felicitat de l'infant i que aquest ho pugui expressar (Pound i Harrison, 2003).

Però, a més, no tan sols és determinant el cant de la mare sinó també les expressions facials i la postura corporal. L'infant, des de ben petit, sol imitar les accions que fa una altra persona, sobretot les de la mare. Amb això volem dir que *“els infants estan dotats*

amb la capacitat d'emmirallar-se i respondre a expressions emocionals de contacte interpersonal” (Trevarthen, 1988). Per tant, sovint podem veure reflectides les nostres emocions externes com l'expressió d'alegria, tristesa, tranquil·litat... en l'actitud dels nadons.

Trevarthen (1999) denomina aquesta expressió lliure com a *Intrinsic Motive Pulse* (Puls intrínsec de motivació) i declara que és un sentiment i un moviment necessari pel desenvolupament de la ment i la salut emocional. Davant aquestes dues situacions, el cant de la mare i l'expressió fàcil, podem afirmar que “la música té poder” (DeNora, 2000).

“Es, en efecto, la melodía la que nos permite traducir toda la gama de nuestras emociones. [...] Incluso podemos decir que mejor que la palabra o que cualquier otro arte, la música permite expresar los distintos matices de nuestros sentimientos” (Willems, 2001). Aquesta és una frase molt significativa que ens clarifica la funció de la música en vers l'expressió de les emocions, tant dels infants com dels adults.

5. Anàlisi de l'Ambient de Música de l'Escola *Congrés Indians*

❖ Què vol dir treballar per ambients d'aprenentatge?

Començarem el primer punt de l'anàlisi definint i explicant de manera més profunda el concepte d'ambient d'aprenentatge, ja que és una metodologia relativament nova dins el Sistema Educatiu i encara no s'ha arribat a difondre en grans mesures perquè tots els docents coneguin la seva real funcionalitat.

Tot i això, ja hi ha centres educatius que han introduït aquesta metodologia dins el seu dia a dia amb gran èxit, com per exemple: Es Puig (Lloseta), CEIP Son Basca (Sa Pobla), CEI Es Pontet (Palma), CEIP Rosa dels Vents (Colònia de Sant Pere), Escola Mata de Jonc (Son Espanyol), entre d'altres. A més, el treball per ambients s'ha estès a moltes escoles de diferents barriades de Barcelona com són: El Martinet (Ripollet), Escola Congrés Indians (Sant Andreu), Els encants (Sagrada Família), Els pinetons (Ripollet), etc.

Seguidament, farem una valoració de com algunes d'aquestes escoles entenen el fet de treballar per ambients. Les seves experiències personals ens ajudaran a definir millor aquesta metodologia i ens permetran prendre consciència del seu gran valor educatiu. Començarem per les escoles de Mallorca i seguirem amb les escoles de Catalunya.

Primerament, a l'Escola *Es Puig* de Lloseta, Esther Zarrías i Sandra Icasuriaga (2015) entenen els ambients com “uns espais temàtics en què poden conèixer diversos llenguatges en microespais, un lloc de trobada on poder somiar i crear, uns espais per organitzar els pensaments, per gestionar i prendre decisions, per construir i compartir experiències, un temps per esbrinar totes les possibilitats expressives que l'infant guarda al seu interior. En definitiva, un espai i un moment perquè els nins i nines explorin i conquereixin el món”.

Aquesta definició em sembla molt completa, ja que com hem vist en alguns punts del marc teòric, anomena aspectes essencials pel desenvolupament integral de l'infant, com són: aprendre diferents llenguatges, fomentar la creativitat, ser autònoms i autosuficients, interactuar amb els altres, compartir moments junts i prendre consciència de les pròpies emocions. És curiós veure com tot això es pot aconseguir amb un sol mitjà: la música.

Pareix que l'explicació que ha donat l'escola és sobre ella quan realment s'està referint als ambients d'aprenentatge.

“Des de la nostra mirada, per portar a terme el treball per ambients, cal donar força importància al temps, al temps de qualitat, al temps d'aprenentatge, al temps per observar, al temps per explorar, temps per a les persones que els conformem, és a dir, el temps per SER. Només d'aquesta manera els nostres infants podran desenvolupar-se plenament i amb respecte a la seva pròpia essència”. Aquesta idea ens permet nomenar a Domènech (2009) que diu: “pensant l'educació com una activitat lenta per naturalesa, i donant a cada persona els temps que necessita per aprendre amb sentit”.

A més, afegixen que “un dels eixos vertebradors del treball per ambients és el seu caire sensorial. Concebem que abans de realitzar un aprenentatge purament intel·lectual és imprescindible haver experimentat i sentit. Sentir serà el que ens permetrà bussejar en la profunditat de la nostra persona, per després tornar a surar a l'exterior, i així aprendrem a regular-nos”. Amb aquesta idea podem observar la importància que té el fet de sentir i escoltar el món que ens envolta, tant a través del tacte com a través de les oïdes, però és un aspecte molt important per poder aprendre el que ve després.

També, una altra explicació que ens dóna l'Escola *Es Puigés* que “considerem clau la llibertat. Donar als infants la llibertat d'escollir quina tasca volen desenvolupar i en quins ambients volen participar, els ha permès autogestionar-se i saber escoltar-se a si mateixos, de manera que així poden respectar el seu vertader pla intern. Donar llibertat és un acte de responsabilitat i un element bàsic per a l'aprenentatge, la nostra experiència a partir de la lliure circulació dels infants pels ambients ens ha mostrat el clima de benestar que aquesta llibertat representa”. Aquesta llibertat de la qual parlen és molt important perquè cada un pugui ser capaç d'interpretar les seves emocions, ja que quan ens sentim lliures tot flueix molt millor.

Acabarem amb l'escola de Lloseta coneixent el seu ambient de música. “Aquest ambient disposa d'instruments musicals convencionals i no convencionals, alguns d'ells creats amb materials de desfeta, instruments de percussió, instrumental orff, un espai per a la dansa i/o el moviment, mitjançant el qual, els nins i nines comprenen que el món és ple de sons amb els quals poden jugar, comunicar-se, manipular, experimentar i expressar-se. La

música és una essència necessària a les nostres vides, perquè gràcies a ella es desenvolupen sensacions, emocions, sensibilitats, percepcions i expressions bàsiques per al desenvolupament integral de l'infant”.

Continuarem amb les paraules de les mestres de l'escola CEIP *Son Basca* de Sa Pobla (Batle Siquier, M. et al., 2013) que consideren que “els ambients són espais gestionats per a prendre decisions, on els infants de diferents edats tenen la possibilitat de construir i compartir coneixements amb la resta de companys i adults. El punt de partida d'aquesta metodologia de feina són les escoles Pesta (Equador), iniciades per Rebecca i Mauricio Wild, i les escoles Reggio (Itàlia) amb Loris Malaguzzi”. Aquesta definició és menys completa que la que ens dóna *Es Puig* però comprèn els aspectes més importants per un desenvolupament satisfactori de l'infant.

“Nosaltres també pensam que s'ha d'afavorir que cada infant vagi desenvolupant lliurement el seu procés d'ensenyament - aprenentatge de manera activa i significativa per a ell. Al mateix temps, es pretén que l'infant desenvolupi globalment totes les seves potencialitats dins un ambient el més natural possible. Però, no s'ha de confondre *natural* amb el qual entenem per medi natural, sinó que el que es pretén és que l'infant vagi observant, investigant i experimentant en un entorn propici”.

Dit això, coneixem les seves idees respecte a l'ambient específic de música: “L'educació musical és un dels àmbits bàsics que permet desenvolupar diferents emocions, sentiments i expressions en l'infant. Es treballa tot un univers sonor amb ritmes, melodies, cançons, audicions, danses i improvisacions melòdiques i instrumentals a través dels diferents concerts musicals. Al principi de cada sessió hi ha una part més dirigida per tal de poder treballar els blocs de continguts bàsics establerts en el currículum de l'Educació Musical: ritme, cançons, danses, melodies, audicions, qualitats del so... La segona part de la sessió és més lliure, i els infants comencen a manipular i experimentar lliurement a través dels diferents espais de l'ambient: instruments de percussió, la cançó, instrumental orff, audició i ritme”. Com podem veure, és un ambient molt semblant al de l'escola anteriori amb materials molt similars.

Passarem a parlar sobre les escoles de Barcelona que apliquen els ambients d'aprenentatge dins el seu entorn. Començarem esmentat al *Martinet*, situat a la zona de Ripollet. En aquesta escola defensen aquesta nova metodologia pels següents motius:

- “Permet adaptar de forma més individualitzada els continguts, a les necessitats personals i socials de cada alumne i alumna.
- Facilita el benestar i la qualitat de vida de l'alumnat, ja que no senten les pressions habituals de l'ensenyament tradicional.
- Dóna recursos a l'alumnat per tal d'interactuar amb el seu entorn i aprendre de forma autònoma sobre allò que observen.
- Ofereix un gran ventall d'espais, que potencien les competències bàsiques que ha d'assolir l'alumnat a l'etapa Primària”.

Aquests punts són essencials pel benestar personal i social de l'infant en la seva etapa de desenvolupament i gràcies als ambients que ofereix l'escola pot anar fent el seu camí sent el protagonista dels seus aprenentatges, sempre amb el suport del o de la mestra. A més, el *Martinet* defineix els ambients com “estructures cúbiques definides per dimensions d'espai i temps, regides per la multiplicació de diferents elements: les accions, les relacions, els objectes, els materials... i els seus valors estètics” (Bonàs, 2005).

L'espai de música amb el qual compten està compost per: pianos, guitarres, tambors, bateries, altaveus, etc. de tal manera que els infants tenen llibertat absoluta per explorar amb ells i conèixer les qualitats sensorials de cada un dels instruments.

Seguirem amb l'escola *Els Pinetons* que consideren els ambients com una eina fonamental per atendre a les necessitats bàsiques dels infants. “Defensen que qualsevol estímul de l'entorn pot ser entès com una oportunitat d'aprenentatge, i per aquest motiu, és important que el professorat s'impliqui en observar quines són les preferències de cada alumne/a, per tal d'oferir aquests estímuls i permetre que de forma autònoma cada alumne/a pugui tenir les mateixes oportunitats per aprendre, partint d'un mateix entorn”.

A més, “un altre dels trets principals que defineixen el projecte pedagògic de l’escola és el respecte pel ritme d’aprenentatge de cada alumne/a. L’escola ofereix una sèrie de materials i espais per tal que l’alumnat experimenti, manipuli, i en conseqüència aprengui, però no estableixen uns límits temporals fixos”. Per tant, s’estan contraposant a la metodologia tradicional on s’estableixen una sèrie de continguts que s’han d’assolir en un temps determinat.

Per altra banda, “també és important mencionar el foment del treball cooperatiu. L’escola, progressivament va potenciant en major mesura el treball en equip, respectant durant els primers cursos que els alumnes es relacionin per afinitat, i promovent que a mesura que van creixent, la interrelació sigui efectiva entre tot l’alumnat (i la resta d’agents educatius)”.

Una vegada definit el terme d’ambients d’aprenentatge per aquestes quatre escoles, podríem dir que una descripció completa d’aquest concepte seria la que ens proporciona el grup *La Baula* que diu: “entendre l’espai com a ambient és entendre les relacions entre la persona i l’entorn en el qual participa, així com la capacitat de poder projectar-nos-hi. En el pla educatiu es transfereix l’ús del concepte ambient a les condicions òptimes perquè l’aprenentatge tingui lloc i llavors ens referim als *ambients d’aprenentatge*. Entendre l’espai com a ambient d’aprenentatge ens remet a l’escenari on es generen condicions favorables per al desenvolupament i l’aprenentatge dels infants” (Puigventós i Torregrosa, 2016).

Tenint en compte aquestes paraules, és important saber dissenyar un espai que sigui realment educatiu i facilitador del desenvolupament integral de l’infant. Per això, necessitarem que aquests ambients proporcionin diferents experiències i que aquestes siguin vertaderament riques tenint en compte l’edat dels infants. Perquè hi hagi aprenentatge, Puigventós i Torregrosa (2016) recomanen que l’espai:

- “Promogui l’activitat i l’autonomia dels infants sobre els seus processos d’aprenentatge, donant lloc al fet que els subjectes assumeixin la responsabilitat del seu propi procés.

- Permeti a l'infant prendre decisions i provar estratègies diferents, la qual cosa li permet pensar, conèixer i descobrir.
- Permeti que els infants puguin resoldre problemes per si mateixos o amb suport dels seus companys, en el qual poden prendre les seves pròpies decisions, aprendre del fracàs i l'error i utilitzar els seus resultats per a resoldre nous problemes en contextos diferents.
- Generi espais d'interacció entre els infants en els quals l'aprenentatge es construeix conjuntament, de manera que s'enriqueixi la producció de sabers amb el treball col·laboratiu i es reconegui la importància de coordinar les accions i pensaments amb els altres.
- Permeti la inclusió d'infants de diferents edats i moments evolutius diversos”.

Per tot això, podem dir que l'objectiu que persegueixen els ambients d'aprenentatge és que l'infant sigui el protagonista del seu propi creixement, és a dir, un espai on els infants puguin actuar per ells mateixos, puguin compartir experiències amb els companys i comunicar-se mitjançant diferents llenguatges, que els possibiliti ser creatius i estimular la seva imaginació, i que puguin reflexionar sobre les seves accions.

❖ ***Escola Congrés Indians: Ambient de Música i metodologia que s'utilitza***

En aquest punt, ens centrarem més en l'*Escola Congrés Indians* que és on he pogut viure en primera persona l'experiència dels ambients d'aprenentatge. Primerament, farem una mica d'anàlisi sobre la seva concepció d'ambients; seguidament, farem una descripció d'aquest ambient amb el seu disseny i la metodologia que s'utilitza; i finalment, veurem els materials que posseeix aquest espai.

Congrés Indians és una escola que considera els ambients com un paisatge visible i, al mateix temps, invisible on es teixeixen les emocions dels infants i el seu món interior, i on l'aprenentatge té com a punt de partida el desig i l'emoció. Amb aquestes paraules, podem apreciar que la part visible és allò que es veu a simple vista (els materials i l'estructuració

de l'espai) i la part invisible són els elements pedagògics que s'amaguen darrere aquests materials, és a dir, tots els aprenentatges que els infants poden adquirir amb les propostes que s'ofereixen.

L'equip de mestres, a més, defensa que als ambients hi ha una realitat tangible amb els sentits i una altra realitat tangible amb el cor, de manera que no es poden fer responsables de la primera sense fer-se responsables de la segona. Amb aquesta idea, s'han adonat que no només acompanyen processos d'aprenentatge sinó també processos de vida. El mateix passa amb la funció dels mestres, que no consisteix a ensenyar sinó en aprendre constantment per acompanyar als infants en els seus processos de vida.

Per tant, la definició que utilitza l'*Escola Congrès Indians* (2010) per explicar la seva metodologia és que “els ambients són entorns estimulants on els infants es poden moure lliurement, escollir i desenvolupar-se d'una forma natural en relació als seus interessos i motivacions. Són espais que respecten la diversitat, que tenen en compte en tot moment el ritme individual de cada infant. El docent passa a un segon terme. Evidentment, coordina i és un estímul per a l'infant; però els nens i les nenes són els veritables protagonistes quan interactuen amb els materials, circulen pels espais i duen a terme les seves activitats”.

Per començar a descriure una mica com està estructurat l'ambient de música, direm que aquest espai rep el nom de “*Mousiké*” que és l'origen grec del terme *música*. Aquest concepte, com hem pogut llegir anteriorment, volia dir “l'art de les muses” i la seva definició era “l'art d'organitzar sensible i lògicament una combinació coherent de sons i silencis utilitzant els principis fonamentals de la melodia, l'harmonia i el ritme, mitjançant la intervenció de complexos processos psico-anímics”. Però aquest terme ha anat evolucionant cap a un significat més complet i diferenciat de la dansa i la poesia, ja que anteriorment aquests tres eren considerats com un art unitari.

Aquest espai està organitzat de tal manera que els infants es poden moure còmoda i lliurement per dins aquest, ja que és una aula que compta amb un mobiliari adequat per delimitar els petits racons on es troben cada una de les propostes musicals. Al centre de l'ambient hi trobam una catifa quadrada on es fa l'assemblea inicial i el tancament final amb una espelma al mig que s'encén al moment de l'assemblea i s'apaga abans de començar a circular per l'ambient.

La sessió de *Mousiké* segueix sempre unes mateixes pautes: els infants van entrant un per un dins l'aula tranquil·lament, quan tots estan asseguts en rotllana damunt la catifa o cadires del voltant s'encenen les espalmes, després el mestre agafa la guitarra per cridar l'atenció dels infants i comença a cantar una cançó de benvinguda. Aquest moment l'utilitza per aprendre cançons noves, per treballar els conceptes del ritme i la pulsació, per recordar les normes de l'ambient (tractar l'instrument en cura, cuidar-nos les oïdes, respectar els torns de cada proposta, etc.) i perquè els infants s'apunten per parelles a una llista que hi ha per a cada proposta, de manera que cada deu minuts es canviarà de parella en aquell racó.

Una vegada acabada l'assemblea, els infants comencen a circular autònomament per dins l'espai amb la presència del mestre de música i la tutora del grup. El paper dels dos mestres és controlar el temps de cada proposta per fer canvi cada deu minuts i resoldre els conflictes que vagin sorgint. Però a més, el mestre de música és el que dirigeix una mica més la sessió, ja que vigila que es faci un bon ús dels instruments i dels materials, manté l'ordre de l'ambient i algunes vegades es posa al costat dels instruments de percussió per guiar una mica als infants que es troben en aquell racó de manera que puguin arribar a fer alguna cosa interessant amb els instruments tots junts. Per exemple: es posa a fer un ritme amb un tambor prenent que els infants l'escoltin i després l'imitin; també, agafa la guitarra i intenta fer els mateixos sons que fa un infant amb el xilòfon o acompanya les seves creacions fent acords o cantant alguna cançó.

Fent això, el mestre intenta suavitzar la forta sonoritat que produeixen els infants amb els instruments de percussió quan estan sols, ja que hi ha infants a altres propostes que utilitzen auriculars i necessiten escoltar els sons en condicions. Per exemple: el piano té dos auriculars per cada infant, l'aparell per escoltar música també i l'ordinador on els infants poden fer les seves creacions musicals també.

Finalment, es recull tota la sala i tots els infants es dirigeixen a la catifa per fer el tancament en què es parla sobre com ha anat la sessió, es recorden algunes normes que no s'han respectat, es canta una cançó o es conta un conte. Aquestes sessions es duen a termecada dimarts a primera hora del matí.

Els materials amb els quals compta l'*ambient de Mousikê* són:

- Joc de ioga
- Peces de construcció
- Contes de l'orquestra
- Joc d'escoltar un so amb els ulls tapats i seguir-lo.
- Caixeta d'arena per dibuixar el ritme que hi ha en un paper.
- Caixetes de música
- Ordinador per fer les seves pròpies creacions amb un programa específic i per escoltar les tonades de peces musicals clàssiques.
- Un aparell de música amb discs de cançons infantils.
- Jocs per aprendre les famílies d'instruments i els seus noms.
- Aparell per detectar els sons de l'escola i apuntar-los a una fitxa tècnica.
- Cercles
- Tubs de plàstic que cada un fa una nota musical.
- Piano elèctric
- Instruments de percussió: xilòfon, xilòfon greu, metal·lòfon, plats, tambors de pell, pals de pluja.
- Faristols amb partitures de cançons infantils.
- Música amb bales.
- Mandales per pintar.
- MP3 per escoltar música al passadís.
- Joc d'imitació amb un instrument melòdic.

La majoria d'aquestes propostes de joc són per fer en parelles, ja que són racons petits dissenyats per fomentar la intimitat i la tranquil·litat que la música proporciona. D'aquesta manera, es crea un vincle entre els dos infants i la música que no es pot produir en qualsevol entorn. Així i tot, hi ha altres activitats que són per realitzar individualment i altres en grups més nombrosos.

Com podem observar, aquesta metodologia no és la que tradicionalment coneixem, ja que els infants no estan asseguts a les cadires escoltant les explicacions del mestre sinó que els nins experimenten per ells mateixos i toquen la música amb les mans. D'aquesta manera,

crec que els infants, en un futur, sentiran més curiositat per endinzar-se dins aquest món musical, ja sigui per aprendre música o per tocar un instrument.

Amb aquesta idea, nomenarem als músics i pedagogs de l'Escola Nova que “qüestionen la manera tradicional d'ensenyar música i creuen que l'educació musical s'ha de dur a terme en un ambient de joc, alegria i confiança, que desenvolupi la creativitat i sempre partint de la premissa que el nin ha de sentir i viure la música, per així comunicar-se a través d'ella” (Martín Elío, 2012).

❖ **Aportacions i millores sobre *l'Ambient de Mousikê de l'Escola Congrès Indians***

En aquest apartat reflexionarem una mica sobre la metodologia que utilitza *l'Escola Congrès Indians* dins *l'Ambient de Mousikê*, ja que és important ser crítics davant una manera de fer i reconèixer els aspectes que es podrien millorar o canviar. Per tant, a continuació analitzarem aquest camp amb el suport de referències teòriques que ens ajudaran a obrir més els ulls.

Començarem esmentant a dues autores que reflexionen constantment sobre l'educació i la primera infància. Elles dues són Clara Puigventós i Gemma Torregrosa (2016), les quals pensen que aprendre música costa un gran esforç però la gaudeixes molt quan tens les eines per entendre-la i interpretar-la. “Cantar les cançons populars està bé, posar música i que els nens ballin també, que toquin instruments comprats o fets a casa o qualsevol cosa que soni i li donin un ús i una interpretació lliure també”, però també és molt important aprendre altres conceptes musicals i “donar les eines als infants perquè puguin escriure la música que senten al seu cap i poder crear i compondre”.

Amb aquestes paraules ens adonam de l'essencialitat que els infants elaborin les seves pròpies produccions musicals, i veiem que dins l'ambient de música tenen aquesta oportunitat. A l'ordinador tenen un programa específic per compondre música, es tracta d'una pàgina web que et permet elegir els sons que vols per ordre de sonoritat. A més, per fer aquest exercici compten amb uns fulls quadriculats per anar apuntant el que van creant.

Per altra banda, el racó dels instruments de percussió permet als infants posar-se d'acord per tocar alguna cosa junts, perquè “poder improvisar en grups, amb instruments iguals o diferents, escoltar l'altre per poder parlar tu (musicalment parlant), saber com encaixes en el que l'altre diu, crear alguna cosa junts, interpretar sentiments, estats d'ànims... és un regal per als infants” (Puigventós i Torregrosa, 2016). Per tant, aquest espai els ofereix aquesta gran oportunitat, i encara més quan el mestre es posa al seu costat per guiar una mica més l'escolta cap a l'altre.

A més, tant a l'espai del piano com al de la percussió hi trobam partitures amb cançons infantils amb la intenció que els infants provin de tocar el que està escrit encara que no sàpiguen les notes. Aquest exercici és com una introducció a la lectura musical perquè es vagin familiaritzant amb les notes musicals i, encara que s'inventin els símbols, es treballa la interpretació, la coordinació i el joc.

També, tal com diuen Clara Puigventós i Gemma Torregrosa (2016), “aprendre a escoltar música des del fet vivencial, al nostra voltant tot sona, tot transmet un so, els ocells, l'aigua, les fulles del bosc, aprendre a concentrar-nos per escoltar-ho ens permetrà augmentar la nostra sensibilitat auditiva, apagar el soroll que ens envolta, sovint el soroll que produïm nosaltres mateixos per poder escoltar el que ens envolta”. Aquesta cita em recorda a l'aparell que disposen els infants per detectar tots els sons de l'escola o del pati per després apuntar-los a una fitxa.

El que fa aquest instrument és detectar les ones sonores segons la vibració del lloc on es troba. Seguidament, aquest indica un nombre a la pantalla i els infants l'apunten a la fitxa tècnica amb el nom d'allò que ha produït aquest renou. D'aquesta manera, els infants treballen molt l'oïda i els permet detectar i escoltar sons del seu entorn que segurament moltes vegades han passat desapercebuts.

Dins aquest ambient també hi ha espais on trobar tranquil·litat i intimitat pels infants que ho necessiten, com el racó on hi ha l'aparell de música amb auricular que es troba a un matalàs amb coixins. Allà l'infant es pot relaxar mentre escolta música. Però també trobam altres materials més actius pels infants que tenen la necessitat de moure's, com són els cercles, els diferents jocs que hi ha i les peces de construcció.

Sens dubte, podem observar com dins aquest espai, gràcies als materials oferits, els infants tenen l'oportunitat d'utilitzar la música com a mitjà de comunicació i com a eina per gestionar les seves emocions. La música "és una via única per poder expressar-nos, quan toques una peça mai sona igual dues vegades, però això encara es fa més palès quan ets conscient de com et sents i aprofites la música per expressar-ho, i pots acabar plorant o saltant o rient... i després et quedes relaxat... Sovint ens costa parlar dels sentiments en primera persona i sobretot en públic, però a través de la música és molt més fàcil, t'hi porta sola" (Puigventós i Torregrosa, 2016).

Referent a la metodologia que s'utilitza, en la meua opinió, crec que la lliure circulació durant la sessió està molt bé, perquè els infants desenvolupen moltes capacitats i poden treballar moltes facultats. Però tot i això, pens que no seria negatiu realitzar alguna activitat musical més dirigida pel mestre, en gran grup o en petits grups. Trob que els infants prestarien atenció a l'exercici i es podrien divertir fent qualque tipus de joc guiat.

Dic això, perquè m'he trobat dos casos en què els infants estaven cansats de trobar els mateixos materials i estaven una mica avorrits. Aquests dos nins han estat detectats amb altes capacitats i crec que se'ls ha de tenir en compte. Per tant, a qualque sessió es podrien programar activitats didàctiques perquè tots hi poguessin participar i passar una bona estona. A més, un dels dos infants esmentats va a classes de música els capvespres i el seu pare és músic, per això, amb tan sols cinc anys ja sap llegir una partitura. Tota la família de l'altre infant es dedica a la música i aquest nin es passa el dia cantant òpera amb una fabulosa entonació.

Per concloure, diré que els materials que els infants disposen dins *l'Ambient de Mousikê* els permet desenvolupar-se íntegrament però també hem de tenir en compte els infants que estan més avançats, i una manera d'adaptar-se a les seves necessitats podria ser realitzar, de tant en tant, activitats musicals més interactives perquè tots puguin gaudir d'aquest moment, deixant-se endur per la màgia de la música.

6. Conclusions

Després d'aquest profund anàlisi sobre la música i la seva ensenyança, hem pogut prendre consciència de la gran importància que té dins la vida dels infants, ja que influeix directament en el desenvolupament integral d'aquests. Per tant, per tots els beneficis que ens aporta la música, consideram fonamental que es treballi a les escoles i s'introdueixi dins la vida quotidiana dels infants des de les edats més primerenques. A més, també hem pogut veure de primera mà com s'introdueix la música dins una escola innovadora que treballa per ambients d'aprenentatges, *l'Escola Congrés Indians* de Barcelona.

Atenent-nos als objectius que ens hem plantejat al principi i dels quals hem partit per dur a terme aquesta investigació, podem constatar algunes conclusions que s'extrauran a partir de les dades de l'entrevista realitzada al mestre de música d'aquesta escola. El fet de tenir una única valoració no ens permet dir que aquestes idees són generalitzades, però el fet que en aquesta escola només hi hagi un professor que imparteix música tant a infantil com a primària, no ha donat lloc a la comparació de més respostes. Així i tot, podem comparar les dades obtingudes amb teòrics que parlen sobre aquest tema.

Respecte al primer objectiu sobre la importància de l'art i, més concretament, de la música, hem arribat a la conclusió que és quelcom vivencial. Segons les paraules del mestre de música, Júlio, significa que el nin necessita la música per sentir-se ple, conèixer nous mons i noves cultures. Per altra banda, "la música vivencial constitueix un recurs important per qualsevol aprenentatge, perquè permet l'expressió d'idees pròpies, obre un espai per la participació autèntica de tots els infants, un lloc per l'error aprofitant-los per la correcció col·lectiva i l'intercanvi d'experiències per la construcció de significats, la música vivencial permet a la vegada el desenvolupament del llenguatge" (López Díaz, 2012).

Un altre propòsit que plantejàvem al començament d'aquesta anàlisi consistia aconèixer els beneficis que proporciona la música als infants. El Júlio ens comenta que els permet expressar de manera natural els seus sentiments i les seves emocions a més de desenvolupar la seva imaginació. Però a més a més, "*se destaca que la música es un elemento que favorece e influye en el desarrollo del niño/a, afectando al plano*

psicomotor, cognitivo y emocional. La experiencia sensorial que proporciona la música favorece un equilibrio entre esos planos” (Sagret, 2003).

Respecte a l'evolució històrica de l'Educació Musical dins les escoles infantils, hem arribat a la conclusió que, tot i que depèn molt de la metodologia de l'escola, ha passat de ser una educació més formal a una basada amb el joc i el gaudi dels infants. Aquesta mateixa idea és la que hem obtingut al punt que parla sobre aquest tema, per tant, coincideix amb els autors que hem esmentat per fer referència a aquesta evolució. Tot i això, el Júlio pensa que l'Educació Musical Tradicional permet un seguiment més clar del desenvolupament de l'infant.

Per altra banda, volíem descobrir quines emocions s'experimentaven amb la música i el mestre Júlio ens n'ha esmentat una sèrie: l'alegria, la tristesa, la frustració, la plenitud, les ganes de fer grup i de formar-ne part. En la meua opinió, pens que la música ens dóna l'oportunitat de sentir totes les emocions possibles, tot depenent del context, la situació i l'estat en què es trobi cada persona.

Passant a la part més observacional d'aquest treball, volíem saber com funcionen els ambients d'aprenentatge, especialment l'ambient de música. El mestre de música ens comunica que bàsicament es tracta de deixar que els infants experimentin per l'espai lliurement gaudint de les propostes que es troben i seguint els seus interessos o preferències. Sobretot, creu que l'infant ha de sentir que aquestes activitats musicals són rellevants per ell, de manera que el seu interès per la música vagi augmentant al llarg dels anys.

Finalitzarem amb les conclusions dient que durant la realització d'aquest treball hem pogut anar resolent tots els dubtes que teníem a més de respondre als objectius establerts al començament. Després de prendre consciència del màgic poder que té la música dins les nostres vides i del seu caràcter globalitzador, com a futurs mestres, ens hem de plantejar introduir-la dins les nostres aules d'alguna manera, independentment de la metodologia que segueixi el centre educatiu.

7. Referències bibliogràfiques

Aguirre, O. y De Mena, A. (1992). *Educación musical manual para el profesorado*. Málaga: Ediciones Aljibe.

Akoschky, J.; Fernández, A.; Inda, M. L.; Soto, C.; Vasta, L.; Violante, R. (2013). Las formas de concebir la enseñanza de la música en el jardín maternal (0-3). *Revista Eufonía*, 59.

Alfonso, S. (2014). *Importancia de la Educación Musical en la Educación Infantil*. (Tesis de maestría). Universidad Internacional de La Rioja.

Arguedas, C. (2004). La expresión musical y el currículo escolar. *Revista Educación*, 28.

Barret, M. (2009). Sounding lives in and through music: a narrative inquiry of the “eve-ryday” musical engagement of a young child. *Journal of Early Childhood Research*, 7(2), 115 – 134.

Batle, M.; Bonet, S.; Camarera, M. A.; Camps, M. M.; Moyà, M. N. et al. (2013). Els ambients al CEIP Son Basca. *Innov[IB]. Recursos i Recerca Educativa de les Illes Balears*, 3, 235 – 253. Recuperat de: <http://www.innovib.cat/numero-3/pdfs/art15.pdf>

Bernal, J. i Calvo. (2000). *Didáctica de la música: La expresión musical en la educación infantil*. Málaga: Ediciones Aljibe.

Bonàs, M. (2005). *El Martinet, una comunidad en crecimiento*. Recuperat de: <http://www.mepsyd.es/cesces/seminario-2005/indice-seminario-2005.htm>

Campbell, D. (2000). *El efecto Mozart para niños*. Barcelona: Urano.

Comeau, G. (1995). *Comparing Dalcroze, Orff and Kodály. Choosing your approach to teaching music*. (trad. Rosemary Covert) Ontario: Centre Franco – Ontarien de Resources Pédagogiques.

Conselleria d'Educació de les Illes Balears. (2008, 27 juny). *Annex del Decret de Currículum 71/2008*. Recuperat de: http://weib.caib.es/Normativa/Curriculum_IB/infantil/annex_infantil.pdf

Definición a.com (2014, 3 d'abril). *Definición y etimología de música*. Bogotá: E-Cultura Group. Recuperat de: <https://definiciona.com/musica/>

DeNora, T. (2000). *Music in everyday life*. Cambridge: Cambridge University Press.

Dewey, J. (1980). *Art as experience*. Nova York: PerigeeBook.

- Domènech, J. (2009). *Elogi a una educació lenta*. Barcelona: Graó.
- Eduardo, F. (2006). *La educación inicial y el arte*. Universidad de El Salvador: San Salvador.
- Efland, A. (2004). *Arte y cognición*. Barcelona: Octaedro.
- Escola Congrés Indians. (2010). *Els ambients lliures*. Barcelona. Recuperat de: <http://escolacongresindians.com/els-ambients-lliures/>
- Estudiants de Mestre/a de Primària. *Els ambients: El Martinet*. Recuperat de: <http://oropesamartinlua.wixsite.com/elsambients/el-martinet>
- Estudiants de Mestre/a de Primària. *Els ambients: Escola Els Pinetons*. Recuperat de: <http://oropesamartinlua.wixsite.com/elsambients/els-pinetons>
- Fernández, J. (2015). Art, nens, creativitat. Les exposicions d'art infantil: un llibre de colors. *La Rella*, 28, 145 - 162. Recuperat de: <http://www.raco.cat/index.php/Rella/article/view/304718/403974>
- Finnegan, R. (2002). *Communicating: the multiple modes of human interconnection*. London: Routledge.
- Gardner, H. (1995). *Inteligencias múltiples: La teoría en la práctica*. Barcelona: Paidós.
- Hallam, S. (2006). *Music psychology in education*. Newcastle: Bedford Way Papers.
- Hargreaves, D. J.; MacDonald, R. i Miell, D. (2005). How do people communicate using music? A D. Miel, R. MacDonald, i D. Hargreaves (eds.). *Musical communication*. New York: Oxford University Press, 1 – 25.
- Hemsey de Gaínza, V. (1964). *La iniciación musical del niño*. Buenos Aires: Ricordi.
- Hernández, J. R.; Hernández, José Antonio.; De Moya, M. del Valle. (2011). Las bandas sonoras como base de la audición activa: Experiencias educativas para el desarrollo musical infantil. *Revista De La Facultad De Educación De Albacete*, (26).
- Jauset, J. (2014, 6 d'abril). Educar sin música. *El País*. Recuperat de: https://elpais.com/elpais/2014/04/05/opinion/1396713703_691526.htmlART
- Jimeno, M. M. (2000). La música: Del arte a la educación. *Revista Música y Educación*, (41).
- Lacarcel, J. (2003). Psicología de la música y emoción musical. *Revista Educatio s.XXI*, 20 – 21, 213 – 226. Recuperat de: <http://revistas.um.es/educatio/article/view/138/122>

López, G. (2012). *Música vivencial como estrategia para lograr la autorregulación en el aula de preescolar I*. (Tesis de maestría). Universidad Pedagógica Nacional de México.

Maideu, J. (1983). *Reflexions entorn de la música i l'educació*. En J. Maideu (1997), *Música, societat i educació*. Recull d'escrits i al·locucions sobre Educació Musical. Música (11 – 16). Tradicional. Berga. Amalgama.

Martín, A. I. (2012). *La educación musical en su contribución al proceso formativo de la educación infantil*. (Tesis de maestría). Universidad de Valladolid.

Martínez, E. (2002). Descubierta la relación entre la música, la emoción y el cerebro. *Tendencias Científicas. Revista electronica de Ciencia, Tecnología, Sociedad y Cultura*.

Muñiz, A. (2012). *Bases para la buena educación musical*. Madrid: Mestas.

Organización de los Estados Iberoamericanos. (2014). *Arte, educación y primera infancia: sentidos y experiencias*. [Versió de Metas Educativas 2021 - OEI]. Recuperat de: http://www.oei.es/historico/publicaciones/detalle_publicacion.php?id=150

Palacios, L. (2006). El valor del arte en el proceso educativo. *Reencuentro: Análisis de Problemas Universitarios*, 46, 0. Recuperat de: <http://www.redalyc.org:9081/articulo.oa?id=34004607>

Pascual, P. (2006). *Didáctica de la música para educación infantil*. Madrid: PEARSON EDUCACIÓN S.A.

Pound, L. i Harrison, C. (2003). *Supporting musical development in the early years*. Londres: Open University Press.

Puigventós, C.; Torregrosa, G. (2016). Ambients d'aprenentatge en l'Educació Infantil (I). Manresa: *La Baula*. Recuperat de: <http://labaula.org/ambients-daprenentatge-en-leducacio-infantil-i/>

Puigventós, C.; Torregrosa, G. (2016). Música i escola. Manresa: *La Baula*. Recuperat de: <http://labaula.org/musica-i-escola/>

Read, H. (1977). *Arte y sociedad*. Barcelona: Península.

Ruiz, E. (2011). *Expresión musical en educación infantil. Orientaciones didácticas*. Madrid: EDITORIAL CCS.

Ruiz, R. (2007). *El método científico y sus etapas*. México.

Sandín, M. P. (2003). *Investigación cualitativa en la educación: fundamentos y tradiciones*. Barcelona: McGraw and Hill Interamericana de España.

Sarget, M. A. (2000). Perspectiva histórica de la educación musical. *Revista de la Facultad de Educación de Albacete*, 15, 117 – 132. Recuperado de: <http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2292937>

Sarget, M. A. (2003). La música en Educación Infantil: estrategias cognitivo – musicales. *Revista de la Facultad de Ciencias de la Educación de Albacete*, 18. Recuperat de: <http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1032322>

Sen, A. (2004). *¿De qué manera importa la cultura? A Culture and public action*. Washington: Stanford University.

Subirá, J. (1953). *Historia de la Música Española e Hispanoamericana*. Barcelona: Salvat Editores.

Trevarthen, C. (1988). Universal Co-operative motives: how infants begin to know the language and culture of their parents. A J. Jahoda i I.M. Lewis (eds.). *Aquiring culture: cross cultural studies in child development*. London: Croom Helm.

Trevarthen, C. (1999). Musicality and the Intrinsic Motive Pulse: Evidence from human psychobiology and infant communication. *Musicae Scientiæ, Special issue: Rhythm, musical narrative, and the origins of human communication*, 157 – 213.

Wikipedia, La enciclopedia libre. (2018). *Música*. Recuperat de: <https://es.wikipedia.org/wiki/M%C3%BAsica>

Willems, E. (1981). *El valor humano de la Educación Musical*. Barcelona Paidós.

Willems, E. (2001). *El oído musical*. Barcelona: Paidós.

Willems, E. (2011). *Las bases psicológicas de la educación musical*. Barcelona: Paidós.

Young, S. i Gillen, J. (2010). Musicality. A J. Gillen i C. A. Cameron (Eds.). *International Perspectives on Early Childhood Research: A Day in the Life*. Londres: Palgrave Macmillan, 59 – 76.

Zarrias, E.; Icasuriaga, S. (2015). Ambients com a filosofia educativa. Experiència de l'etapa d'infantil. *Anuari de l'Educació de les Illes Balears*, 348 – 358. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5744001>

Annexos

Annex I: Entrevista al mestre de música de l'Escola Congrés Indians

1. Per què creu que la música és important en l'etapa d'Educació Infantil?

La música és vivencial per sí sola. Els infants, i especialment els més petits, necessiten d'aquesta forma d'expressió per sentir-se plens. La música els ajuda a conèixer nous mons i cultures.

2. Quins beneficis creu que aporta la música als infants?

Els aporta la possibilitat d'expressar-se en una forma que els és molt natural: expressant emocions i sentiments, els fa transportar-se a altres contextos i desenvolupar la imaginació.

3. Pensa que l'Educació Musical ha anat evolucionant al llarg dels anys dins el Sistema Educatiu?

Totalment. Abans es dedicava molt de temps al solfeig i al treball més formal de la música. Ara, tot i que depèn molt de l'escola de la qual estiguem parlant, aquesta és molt més vivencial i significativa pels infants, centrant-se més en jocs i el gaudi dels més petits.

4. Com creu que afecta l'ambient de música als infants?

L'ambient ajuda a l'experimentació musical dels més petits i els ajuda a discernir que és el que se'ls dona millor, així com quines són les seves preferències.

5. Quins objectius et plantejes aconseguir amb aquesta metodologia?

Agafar les tres competències bàsiques de la música: experimentar, interpretar i crear.

6. Quins continguts musicals es treballen dins l'ambient?

Es treballen continguts com el desenvolupament de diverses propostes relacionades amb les competències esmentades abans.

7. Quina diferència pensa que hi ha entre l'Educació Musical a partir dels ambients d'aprenentatge i l'Educació Musical tradicional?

Els ambients d'aprenentatge permeten l'elecció dels més petits en quant allò en el que voler profunditzar i gaudir. Per altra banda, penso que l'EMT permet un seguiment del desenvolupament de l'infant més clar.

8. Quines emocions creu que es treballen amb la música en general? I dins l'ambient en concret?

L'alegria, la tristesa, la frustració en moltes ocasions també. La plenitud, les ganes de fer grup i de formar-ne part.

9. En la seva opinió, milloraria algun aspecte de l'ambient de música? (metodologia, propostes, organització, etc.)

Faria propostes més concretes i les presentaria a l'inici de la sessió.

10. Quina titulació li ha estat requerida per poder treballar com a mestra de música a Congrés Indians?

Grau en Educació Primària amb la menció de música.

11. Ha hagut de rebre alguna formació complementària per poder ser mestre de l'ambient de música d'aquesta escola?

En aquest cas, no. Dins la pròpia escola he rebut algunes consignes.

12. Ha treballat de mestre de música a una escola tradicional? Com ha viscut el canvi de metodologia?

Al principi em va semblar una mica poc entenedor pels infants, però un cop habituada trobo que pot ser molt beneficiós, especialment pels nens d'infantil, el fet d'experimentar d'una forma tan viva.

13. Creu que a partir d'aquesta metodologia els infants tendran més interès i motivació per la música?

Pot ser. Però penso que el més important és presentar propostes o activitats que siguin atractives pels infants, que les puguin gaudir i ells mateixos sentin que són rellevants per ells i que es trobin en millora contínua.

Annex II: Fotografies de l'Ambient de Mousikê i d'alguns materials musicals

Ambient de Mousikê

Assemblea

Racó del piano

Racó de l'ordinador

Racó de l'aparell de música

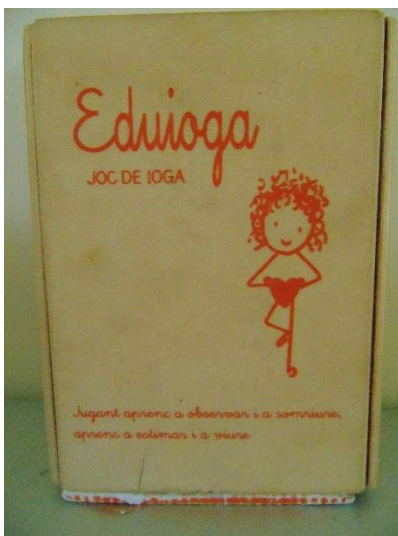
Racó de Jam Session

Racó de pintar

Racó d'instruments de percussió (al passadís)

Racó de Ioga

Racó de construccions (al passadís)

Racó dels cerclcs (al passadís)

Racó de contes

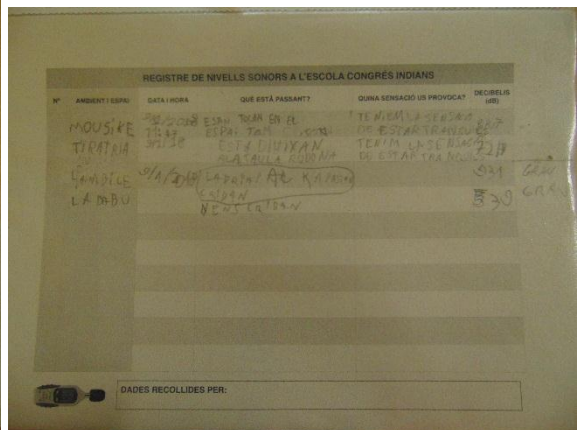
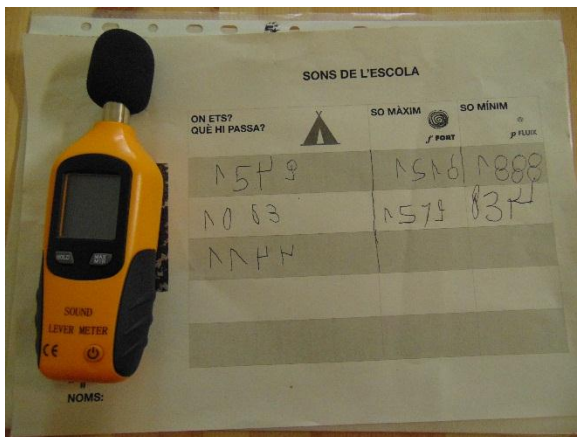
Racó de psicomotricitat fina

Caixetes de música

Joc amb les caixetes de música

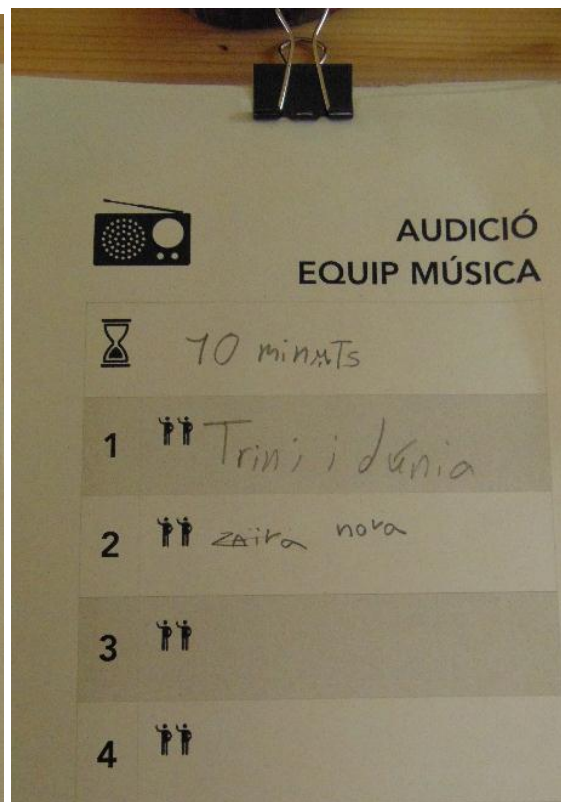
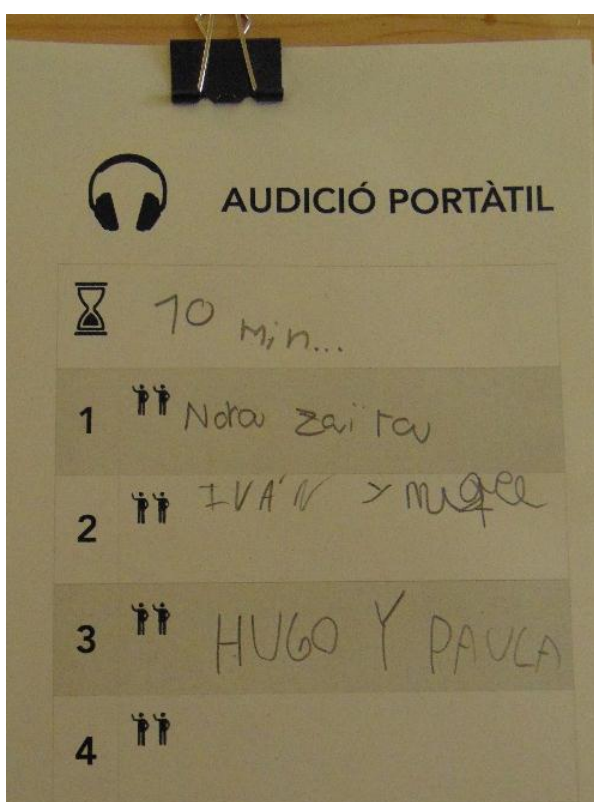
Joc d'identificar els sons de l'escola

Joc de classificar famílies d'instruments

Escala musical amb tubs de plàstic

Fitxes dels torns per cada proposta

Annex III: Exemples d'una sessió a l'Ambient de Música

Dimarts 27 de febrer del 2018

1r. Assemblea:

- Encenem les espelmes al centre de la catifa.
- El Júlio crida l'atenció dels infants fent uns acords amb la guitarra.
- Canten tots junts una cançó. Primer marcant la pulsació i després el ritme picant de mans.
- Es canta una nova cançó i es torna a marcar el ritme i la pulsació però picant als genolls.
- Es recorden les normes bàsiques de l'ambient entre tots: tractam els instruments amb cura, ens cuidem les nostres oïdes i les dels altres, respectam els torns de cada proposta, etc.
- Seguidament, es presenten les propostes que hi ha dins l'ambient.
- Per acabar, s'apaguen les espelmes i comencen a circular per l'ambient i una part del passadís experimentant amb els instruments i totes les altres propostes de joc.

2n. Durant la lliure circulació:

- Cada dues persones es van apuntant a la llista de torns de cada una de les propostes de l'ambient: el piano, l'ordinador i l'aparell de música. Cada dos infants tenen 10 minuts per estar en aquell racó. Es fa això perquè només hi ha dos cascos per escoltar.

- El Júlio dirigeix una mica la sessió, ajuda als infants que tenen algun problema amb qualche aparell, resol algun conflicte entre els infants, vigila que es faci un bon ús dels instruments, etc.
- Algunes vegades, el mestre es posa en companyia del racó de la *Jam session* per guiar-los una mica i que puguin arribar a fer alguna cosa interessant plegats. Per exemple: es posa a fer uns ritmes amb un tambor prenent que els infants l'escoltin i l'imitin. També, agafa la guitarra i intenta tocar els sons melòdics que fa un infant o els acompanya fent acords i cantant alguna cançó.

3r. Tancament:

- En aquesta sessió no es va dur a terme l'assemblea final perquè els infants jugaven molt tranquil·lament dins l'ambient i no es va voler interrompre el seu joc.

Dimarts 3 d'abril del 2018

1r. Assemblea:

- S'encenen les espelmes.
- Els infants, un per un, conten les seves vivències de les vacances de pasqua.
- El Júlio agafa la guitarra i comença a cantar una nova cançó que sorgeix d'una copinya que ha dut un infant.
- El mestre de música s'ha adonat que hi ha un joc de l'ambient que els nins no juguen i ha decidit fer una demostració d'aquest joc per tot el grup.
- Seguidament, es reparteixen els torns per a cada proposta i comença la lliure circulació per dins l'ambient.

2n. Durant la lliure circulació:

- Els infants van circulant per les diferents propostes de joc respectant els torns de cada una d'elles.
- Mentrestant, el mestre es situa al costat dels infants que estan amb els instruments de percussió per guiar-los una mica.

3r. Tancament:

- En aquesta sessió tampoc es va realitzar l'assemblea final perquè es va acabar el temps.

Dimarts 10 d'abril del 2018

1r. Assemblea:

- El Júlio encén les espelmes.
- Aprenen una cançó nova inventada pel mateix mestre a partir d'una cançó anglesa: "Plou sobre el terrat". Primer el mestre de música la canta sencera amb l'acompanyament de la guitarra. Seguidament, el Júlio canta una frase sense música i després els infants la repeteixen. A continuació, ajunten una estrofa i tots junts canten la cançó amb la guitarra.
- S'apaguen les espelmes i comença la sessió.

2n. Durant la lliure circulació:

- El mestre de música media la sessió i resol els conflictes igual que la tutora del grup que acompanya la sessió.

3r. Tancament:

- Es recorda que s'ha de cuidar l'ambient perquè durant la sessió hi ha hagut molt de soroll i els infants que estaven a les propostes amb auriculars no podien escolar-se.
- Seguidament, es conta un petit conte.

Dimarts 24 d'abril de 2018

1r. Assemblea:

- En aquesta sessió va venir una nova mestra de música, la Bea, que va substituir al Júlio durant un temps.
- Aquesta mestra utilitza una altra metodologia per cridar l'atenció dels infants: "Qui m'escolti, que obri els ulls com un mussol, obre les orelles com un elefant i tanqui la boca com un mosquit. Estau preparats per estar a l'assemblea?". Seguidament, els infants es presenten i cadascú diu el seu nom.
- Després, cantam una cançó tots junts amb l'acompanyament de la guitarra.

2n. Durant la lliure circulació:

- La mestra està pendent de tots els infants i de cada una de les propostes i està disponible per si necessiten la seva ajuda.
- En general, utilitza una metodologia molt semblant a la del Júlio.

3r. Tancament:

- Es canta una cançó i es conta un conte.